

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

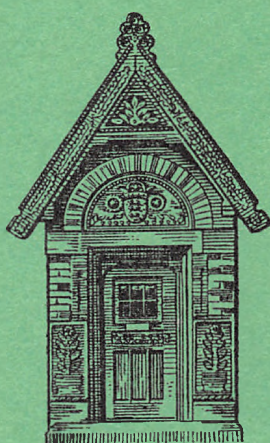
Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SJÆLLANDSKE OG LOLLAND-FALSTERSKE
LAVSARKIVER

Foreløbige arkivregistraturer
udgivet af
landsarkivet for Sjælland m. m.

KØBENHAVN 1971

SJÆLLANDSKE OG LOLLAND-FALSTERSKE
LAVSARKIVER

Foreløbige arkivregistraturer
udgivet af
landsarkivet for Sjælland m. m.

KØBENHAVN 1971

Forord

I fortsættelse af publikationen "Københavnske lavsarkiver", der udarbejdedes i samarbejde med Københavns stadsarkiv, udsendes hermed en registratur over de i landsarkivet beroende lavsarkiver fra købstæder på Sjælland og Lolland-Falster. Fra de bornholmske købstæder er ikke modtaget lavsarkiver. Med den nu udsendte publikation er en lille, men meget vigtig arkivgruppe påny blevet gennemregistreret, og registraturerne har fået en form, som skulle lette forskningens udnyttelse af dette meget betydningsfulde materiale.

Manuskriptet til dette binds registraturer er udarbejdet og tilrettelagt af arkivar Andreas Jørgensen.

Landsarkivet for Sjælland m.m. juni 1971.

Harald Jørgensen

Indledning.

Hovedparten af de bevarede lavsarkivalier fra Sjælland udenfor København samt fra Lolland-Falster findes i det sjællandske landsarkiv. I den foreliggende registratur er desuden medtaget de få skræer og bestemmelser fra 15. og 16. århundrede, som er opbevaret i Rigsarkivet og i Det kongelige biblioteks håndskriftssamling. Fra Nationalmuseet er medtaget en enkelt protokol, som opbevares der, mens enkeltstående sager som f.eks. lære- og mesterbreve, som museet har beholdt af museale grunde, ikke er medtaget. Ved provinsmuseerne ligger ligeledes enkelte sager fra lavene. Også her er der ofte tale om enkeltstående stykker, der hovedsagelig har museal værdi. De findes summarisk omtalt i "Manuskripter og arkivalier i danske samlinger" ved Helle Linde og Anker Olsen, udgivet 1969 af Dansk historisk fællesforening. I registraturen er der henvisninger hertil under de enkelte købstæder.

De i landsarkivet opbevarede lavsarkivalier fra købstæderne er for en dels vedkommende kommet hertil i tilknytning til afleveringerne af rådstuearkiverne, idet lavene ved deres ophævelse efter næringsloven af 1857 ofte har afleveret deres sager til magistraten, som indtil da var lavenes øvrighed. En mindre del er afleveret direkte fra lavene eller disses eventuelle afløsere samt fra magistraterne i h.t. Indenrigsministeriets cirkulære af 23. oktober 1907 herom til købstæderne. Endelig er i 1908-09 og senere en meget betydelig del af landsarkivets nuværende samlinger afleveret hertil fra museerne, ikke mindst fra Dansk Folkemuseum, som da lå inde med mange lavsarkivalier, der var erhvervet i tilknytning til genstandsindsamlingen. Denne aflevering, der var foranlediget af rigsarkivaren, fandt sted i h.t. Kultusministeriets skrivelse 22. januar 1908 til rigsarkivet og en række museer. Der var tale om en fortsættelse af Indenrigsministeriets cirkulære til købstæderne.

Det er muligt, at der endnu hos privatpersoner eller enkelte foreninger kan opbevares egentlige lavsarkivalier, men det er givet, at der i så fald kun vil være tale om meget lidt på Sjælland. Dette skyldes ikke mindst det flittige indsamlingsarbejde, der er

II.

udført af mange museer. Det synes også at være tilfældet, at der er bevaret arkivalier fra de fleste af de lav, der endnu eksisterede ved næringslovens gennemførelse (jvf. Indenrigsministeriets 1. departement, journal nr. F. 857/1853: Indberetninger fra amtmændene om antallet af de i de enkelte købstæder bestående lav samt om disses tilstand, afgivne i h.t. cirkulære af 1. april 1853, RA).

Lavenes nærmeste øvrighed var gennem hele perioden magistraten. Før Christian IV's forsøg på at ophæve lavene med frd. af 19. juni 1613 var skråer og bestemmelser for lavene oftest udstedt af magistraterne, undertiden dog af kongen eller i det mindste således, at skråerne fik kongelig stadfæstelse. Dette bevirkede, at lavsartiklerne i hovedsagen kunne følge fagets sædvane suppleret med hensyn tagen til lokale forhold og traditioner. Det hensyn, der endnu blev vist den faglige tradition, som Christian IV i nogen grad reagerede imod, fremgår af, at artiklerne i flere tilfælde har været kopieret direkte efter nordtyske eller danske forbilleder.

Faktisk blev mange lav ophævet ved forordningen fra 1613. Det fremgår af, at der i mange tilfælde ikke findes arkivalier fra tiden før 1613, selv om der har været et lav, ligesom der i få protokoller, som omfatter såvel perioden før som efter 1613, ofte er en lækne for tiden 1613-21. I en del tilfælde synes dog forbudet at have været uden større virkning, idet protokollerne er videreført. Forordningens faktiske gennemførelse har vel i nogen grad været afhængig af det forhold, der i forvejen bestod mellem magistrat og lav i den enkelte købstad. Dette synes bl.a. at fremgå af forholdene i Køge efter forbudets ophævelse i 1621.

Med frd. af 10. december 1621 blev lavene igen tilladt. De blev endog påbudt, tildels med det formål at klare svende- og drengeproblemerne, og der blev givet visse retningslinier for de nye lavsartiklers indhold. Artiklerne skulle forfattes eller forhandles af mestrene og godkendes af magistraten. Mange lavsartikler begynder faktisk som følge af denne forordning, hvortil der da ofte henvises i autorisationen. Det er ikke i alle tilfælde muligt at afgøre, om sådanne lav har eksisteret før 1613, så at blot arkivalierne er gået tabt. Ofte fremgår det dog, at der efter 1621 er tale om en reorganisering.

III.

I den efterfølgende periode viser lavsforhandlinger, bl.a. om nye artikler eller om tilføjelser til artiklerne, samt i almindelighed svendenes protokoller, at der stadig var god plads til lokale initiativer og ejendommeligheder. Med svenskekrigene fandt tydeligvis en opløsning sted, og med Christian V's forordninger af 23. december 1681 om lavene og 6. maj 1682 om svende og drenge blev foretaget væsentlige indskrænkninger i lavenes selvstændighed. Forordningerne blev straks fulgt op af en række landsomfattende lavsartikler for de enkelte fag, og med hele denne reform starter en ny række lavsarkiver, hvor protokollerne ligesom efter 1621 i begyndelsen føres med stor nidkærhed. Sigtet med forordningerne var og blev at fratage lavene deres traditionelle selvstændighed og forvandle dem til instrumenter for enevældens erhvervspolitik og kontrol. Dette fremgår også af en lang række udvidende og justerende bestemmelser i løbet af 18. århundrede og senere. Det ydre tegn herpå var, at ikke blot skulle lavene i almindelighed være underlagt magistratens regelmæssige tilsyn mere direkte end tidligere, men magistraten skulle nu også være repræsenteret ved lavssamlingerne.

Denne skiftende lovgivning har sat både indholdsmæssige og ydre spor i arkiverne. Indtil 1681 var protokolførelsen lavenes egen sag. Undertiden har man virkelig selv søgt at føre protokollerne, undertiden har man, som det fremgår af regnskaber, betalt en skriver. Efter 1681 føres protokollerne, især lavsprotokollen hvori lavssamlingerne refereres, ofte af byskriveren, byfogeden eller den rådmand, der på mødet repræsenterede magistraten. Det kunne endda hænde, at en nidkær byfoged førte protokollen i jegform. Dette forhold varede ved til lavenes ophævelse i 1862.

Lavsarkiverne fra 17. århundrede er i indholdet ofte af ret tilfældig karakter, og der er ret store forskelligheder m.h.t. hvad man har protokolleret. Men trods den tilfældige karakter kan de i visse henseender være mere righoldige end i det 18. århundrede, hvor indførslerne takket være en mere ordentlig protokolførelse og øvrighedens tilstedeværelse er af mere officiel karakter. De mest almindeligt forekommende sager er optagelse af nye mestre, oldermandsindsættelser, ind- og udskrivning af drenge, der især efter 1682 sættes i system, afgørelse af tvistigheder lavsmedlemmerne imellem og mellem svende og mestre. Dette sidste kommer dog

IV.

i løbet af 18. århundrede til at spille en mindre og mindre rolle. Sådanne stridigheder blev nogle steder, således især på Lolland-Falster, afgjort ved den såkaldte lavsret, særlige lavssamlinger, hvor ikke oldermanden, men byfogeden præsiderede. Endelig har der været sager om uberettigede indgreb i næringen, ikke mindst i form af fuskere og bønhaser på landet. Disse sidste sager, der har efterladt mange spor i de ret få bevarede dokumenter, omtales ofte ikke i selve protokollerne. Det samme kan siges om stridigheder med andre lav. Endelig optager oldermandens regnskabsaflæggelser og i nogle tilfælde inventarfortegnelser en del plads.

I løbet af 19. århundrede får mestrenes lavsprotokoller mindre og mindre interesse, og bliver til sidst ofte for kopier af borgerskabsprotokoller at regne, bortset fra at indførslerne om den enkelte person undertiden kan være mere udførlig end i borgerskabsprotokollen.

Drengébøger og ordentlige indførsler om lærlinge begynder med forordningen af 1621, men tager først fast form efter 1682, hvor det en overgang blev almindeligt at indføre lærekontrakter in extenso. Senere blev det næsten overalt sædvanen kun at indføre en kort ekstrakt.

Svendeprotokollerne er af ret skiftende indhold, men gennem hele perioden spiller regnskabet for tidepenge og indtegningen af nye svende en stor rolle. Undertiden er der regnskaber for geskænk til fremmede og vandrende svende, og undertiden kan der være notater om forholdet til mestrene, beslutninger der er truffet. De bevarede dokumenter kan give fingerpeg om sygeforsorgen. Svendeprotokollerne indeholder undertiden også vedtægter for svendebroderskabet, som dog især i provinsbyerne ikke har haft nogen selvstændig stilling, og om svendekroerne. Hvorledes man har levet op til de undertiden vidtspændende og højtidelige vedtægter, fremgår meget sjældent, og spor af ægte tilknytning til Zünft og tradition er meget få, når bortses fra sporadisk omtale af lavsgenstandene, kroerne osv. Dette kan skyldes, at man ikke har fundet det fornødent at gøre notater herom - det var tradition - og dels at man ikke har ønsket at gøre det, fordi visse sider af den traditionelle lavstilvarelse ikke var ganske tilladt og i hvert ofte ikke velset af øvrigheden. Fra slutningen af 18. århundrede antager svendenes protokoller helt karakter af kun at være tidepengeregnskaber, og udvik-

lingen til egentlige begravelses- eller sygekasser synes allerede fra dette tidspunkt at have ligget lige for. Undertiden kan man se, at der er opstået ønske om at gribe tilbage til og genindføre gammel "håndværksskik". Der begyndes da højtideligt, undertiden i særskilte protokoller, men der bliver altid kun tale om et par enkelte indførsler.

Man skal som sagt ikke regne med at finde gode oplysninger om alle sider af lavstilværelsen i lavsarkiverne. De fænomener, som regering og øvrighed især efter 1681-82 så skævt til, vil ofte kun være omtalt sporadisk. Det gælder f.eks. de reelle udgifter ved mesterstykke, erhvervsaftaler, sammenkomster, fortæring, udlærlinges besværlige optagelse i svendelavet, prisaftaler m.v. At sådanne fænomener på den anden side har spillet en rolle, fremgår af de enkelte tilfælde, hvor der er bevaret spor af strid herom, eller hvor der er gjort tilfældige notater, som f.eks. om hvor meget det i Roskilde koster en snedkerlærling at blive behøvlet.

Et særligt problem har været resterne af eller måske tilløbene til egentlige borgergilder, de såkaldte papegøjelav, Sct.Knuds-gilder osv. De fremtræder i det foreliggende materiale ikke som egentlige lav, snarere som mere eller mindre aristokratiske selskaber, som foruden selskabelighed havde ligbæring af medlemmer og disses pårørende som formål. Mange af de senere ligbærerlav, -societeter eller -selskaber synes på den ene eller anden måde at være vokset ud af disse gilder eller at stå i forbindelse med den dertil hørende tradition. Ligbærerlavene har formentlig bevaret den selskabelige karakter, men de virkede tillige som en slags begravelseskasser for medlemmerne. Indtægterne kom fra medlemmernes indskud og især fra ligbæring udenfor lavets kreds. Ligbærerlavenes tilstedeværelse skyldes i nogen grad den skik, at hvert enkelt lav i princippet bar sine egne lig, hvorfor grupper i købstaden, som stod udenfor lavene, ønskede deres egen organisation til dette formål. Ligbærerlavenes karakter kunne oprindeligt - måske som en fortsættelse af gilderne - være ganske aristokratisk, og undertiden var byens embedsmænd selvskrevne medlemmer. I løbet af 18. århundrede mistede de fleste ligbærerlav dog deres aristokratiske karakter, og samtidigt begyndte flere steder en kamp for eneret til at bære de lig, hvis begravelse ikke i forvejen var sikret gennem et lav eller lign. Andre steder ser man nye ligbærerlav opstå med udgangspunkt i

selve lavene, nemlig hvor disse var så små, at de ikke hver for sig kunne varetage deres egen ligbæring. Forholdet kunne føre til ubehagelig konkurrence og stridigheder, som såvel magistrat som kancelliet måtte tage stilling til ved udstedelse af artikler eller privilegier.

Ikke mindst før brandforordningen for købstæderne i 1761 var det flere steder, således i Roskilde, tilfældet, at ligbærerne samtidigt udgjorde et frivilligt brandsocietet, dvs. en art frivilligt brandkorps.

I begyndelsen af 19. århundrede forsvandt de fleste af de særlige ligbærerlav, og de tilbageværende forvandlede til i hovedsagen at være begravelseskasser.

Allerede i slutningen af 18. århundrede begyndte flere mesterlav at oprette særlige begravelseskasser for mestrene og deres familier. Der betaltes hertil et særligt kontingent ved siden af tidepenge. Ifølge arkiverne synes svendeorganisationernes væsentligste funktion samtidig at have været opkrævning af tidepenge. Det er denne udvikling der bevirkede, at så mange af lavene en tid efter ophævelsen uden videre fortsatte som syge- eller begravelseskasser under en eller anden form. Ofte benyttede man hertil protokollerne fra før lavsophævelsen. Arkivalierne fra sådanne foreninger, som for det meste forsvandt før århundredeskiftet, er medtaget i registraturen, dels fordi der er tale om en umiddelbar fortsættelse, og dels fordi en adskillelse er vanskelig.

Især i 16. og 17. århundrede kunne det i de små provinsbyer jævnligt forekomme, at et og samme lav omfattede flere fag. Et sådant lav kunne da tilsyneladende tjene til at organisere det meste af håndværket i en by og undertiden i en egn, idet landsbyhåndværkere (smede) kunne være medlemmer af lavet. Problemet med det ringe antal mestre i et enkelt fag i en lille by blev også i flere tilfælde løst på den måde, at mestrene i flere byer hørte under samme lav, i regelen således at mestrene i en lille by hørte under lavet i en større. Dette fremgår i nogle tilfælde umiddelbart af registraturen. Det almindeligste i så henseende var dog, at mestre i sjællandske byer, hvor faget ikke var organiseret i lav, hørte under et af de store københavnske lav, som næsten alle havde eller søgte at få udenbys medlemmer. De københavnske lav bekæmpede ofte oprettelsen af lav i købstæderne på Sjælland og søgte jævnlig at få underkendt

VII.

eksisterende købstadslav, hvilket har givet anledning til en del korrespondance og retssager.

Da oplysningerne om lavene, deres forhold til omverdenen og deres interne stridigheder kan være sparsomme og især tilfældige i selve lavsarkiverne, udgør rådstuearkiverne, hvor de er bevaret, et uundværligt supplement. Lavenes erhvervspolitik vil endda ofte kunne belyses klarere ad denne vej. Der kan i rådstuerne findes særlige samlinger om lavene, meget kan hentes i korrespondancesager og i rådstueprotokollerne, hvor mange lavsstridigheder og efterfølgelse af fuskere og andre næringsovergreb vil være at finde. Sådanne sager førtes før ca. 1750 som regel for rådstueretten. I andre tilfælde vil sagerne dog være ført for bytinget, og ofte er de appelleret til landstinget. I perioder spillede stiftamtet en ret aktiv rolle, og meget vil da være at finde i dettes korrespondancesager. Derfra vil sagerne da måske kunne føres videre til kollegierne. I en del tilfælde, men langt fra i alle, vil udgangspunkter for sådanne undersøgelser kunne findes i sporadiske dokumenter, der i form af udskrifter m.v. er bevaret ved nogle af lavene, samt tilfældige og ofte kortfattede notater i lavsprotokollerne. Det må dog endnu engang understreges, at adskillige sager og korrespondancer ikke har sat sig spor i lavsarkivalierne.

Indholdsfortegnelse

	Side
Indledning.....	I
Helsingør.....	1
Bagerne (1) færgemændene (2), købmændene (6), Helsingør handelsforening (8), ligbærerne (9), lods- og jordejerne (13), skomagerne (14), skrædderne (16), slagterne (16), smedene (17) snedkerne (20).	
Hillerød.....	25
Ligklædelavet (25), skomagerne (26).	
Holbæk.....	28
Bagerne (28), ligbærerne (28), skomagerne (28), skrædderne (30), smedene (31), snedkerne (32).	
Kalundborg.....	34
Bagerne (34), skomagerne (34).	
Kronborg geværfabrik.....	36
Køge.....	37
Bagerne (37), handskemagerne (37), skinderne (37), skomagerne (38), skrædderne (39), smedene (40), snedkerne (42), vognmændene (43).	
Maribo.....	44
Ligbærerne (44), skomagerne (44), skrædderne (44), smedene (45), snedkerne og drejerne (45), væverne (46).	
Nakskov.....	47
Bagerne (47), handskemagerne og peltznerne (47), ligbærerne (48), murmestrene og tømmermændene (48), skomagerne (48), skrædderne (49), smedene (49), snedkerne (50), væverne (50).	
Nykøbing Falster.....	51
Ligbærerne (51), skomagerne (54), skrædderne (55), smedene (56), snedkerne (57).	
Nysted.....	58
Ligbærerne (58), skomagerne (58), smedene (58), snedkerne og tømmerne (59), væverne (59).	
Næstved.....	60
Bagerne (60), skomagerne (60), smedene (60).	
Ringsted.....	65
Skomagerne (65).	

	Side
Roskilde.....	67
Ligbærerne (67), skomagerne (67), skrædderne (69), smedene (70), snedkerne (72), tømrerne (73), vogn- mændene (74).	
Rødby.....	74
Skomagerne (74).	
Sakskøbing.....	75
Handskemagerne (75), skrædderne (75), snedkerne, smedene og murerne (75).	
Skelskør.....	76
Skomagerne (76), smedene (77).	
Slagelse.....	78
Skomagerne (78), smedene (78).	
Sorø.....	79
Ligbærerne (79), skomagerne (79).	
Stege.....	80
Skomagerne (80).	
Stubbekøbing.....	80
Bagerne (80), skomagerne (80).	
Vordingborg.....	81
Ligbærerne (81), skomagerne (81), Sct. Knudslavet (82).	
Dragør.....	82
Slagterne (82).	

Helsingør

=====

Bagerne

1. 1646,1651. Lavsartikler 1 bd.
Anm.: Original. "Bagerne Skraa og Artickler udi Helsingør". Artikler confirmeret 25.april 1646 og 20.dec. 1651. Hertil Christian IV's åbne brev af 22.april 1646, hvorved bagerne antal i Helsingør fastsættes til 16.
2. 1839. Inventarieliste m.v..... 1 pk.
Anm.: Heri inventarieliste 1839, oversigt over lovbestemmelser vedr. bagerlavet (efter 1832), kopi af bagerlavets artikler af 23.juni 1683 og 2 udaterede (17.årh.) forslag til rettelser i artiklerne.
3. 1681-1747. Lavsprotokol 1 bd.
Anm.: "Bagerambdts udi Helsingør Hofved Schrifverbog". Heri 1) lavssamlinger, 2) indskrivning af mestre og 3) indskrivning af drenge. Fra 1810 er en enkelt drengeindskrivning.
4. 1746-1871. Lavsprotokol 1 bd.
Anm.: Heri også indskrivning af drenge indtil 1825.
5. 1825-64. Ind- og udskrivning for drenge 1 bd.
6. 1802-70. Svendenes sygeprotokol 1 bd.
7. 1631-1705. Dokumenter og breve 1 pk.

Helsingør - bagerne - færgemændene

Anm.: Heri især mange sager fra perioden 1631-56 vedr. lavets interne stridigheder, bagerbodernes fordeling og lavets forhold til magistraten.

8. 1748-1874. Dokumenter og breve 1 pk.
9. 1838-39. 2 Domsudskrifter i en sag mellem bagerlavet i Helsingør og bager Kühnel af Skotterup 1 pk.
10. 1826-58. Fanebog 1 bd.
Anm.: Regnskabsbog over fane- og skiltepenge, dvs. bidrag fra mestre og svende til lavsfanen og lavsskiltet.
11. 1824-74. Kassebog 1 bd.
12. 1824-68 (div.år). Regnskabsbilag 1 pk.

Færgemændene

For det helsingørske færgelavs ældre historie henvises især til Helsingør rådstues arkiv nr.106-107 og 365-367.

13. 1831-36. Vedtægtsprotokol 1 bd.
Anm.: "Kopibog for de for det helsingørske færgelav gældende vedtægter". Meget medtaget af fugt. Indeholder desuden summariske fortegnelser over færgelavets indtægter 1837-56 og fortegnelser over arbejdere ved bådene 1837, 1842-56, 1879 og 1881.
14. 1836-41. Vedtægtsprotokol 1 bd.
Anm.: "Kopibog for alle lavets af den kgl.Generalpostdirektion autoriserede vedtægter".

Helsingør - færgemændene

15. 1811-74 (div.år). Anordninger, taxter, reglementer, instrukser m.v..... 1 pk.
16. 1683-1767. Færgemændenes lavsbog 1 bd.
Anm.: Heri lavsforsamlinger, regnskaber, reglementer, resolutioner og mandtaller.
- 17-18. 1815-20, 1834-61. Forhandlingsprotokoller 2 bd.
Anm.: Protokoller for såvel lavsforsamlinger som for oldermænd og bisiddere alene.
Nemlig:
Nr.17, 1815-20 1 bd.
- 18, 1834-61 1 bd.
- 19-25. 1811-82. Brevkopibøger 7 bd.
Anm.: Færgeinspektørens eller færge-lavsinspektørens udgåede breve.
Nemlig:
Nr.19, 1811-17 1 bd.
- 20, 1817-20 1 bd.
- 21, 1820-31 1 bd.
- 22, 1832-39 1 bd.
- 23, 1840-48 1 bd.
- 24, 1848-58 1 bd.
- 25, 1858-82 1 bd.
- 26-27. 1811-82. Extraherede breve 2 bd.
Anm.: Egentlig journal for færge-lavsinspektøren.
Nemlig:
Nr.26, 1811-20 1 bd.
- 27, 1820-82 1 bd.
- 28-33. 1811-51 (div.år). Indkomne breve til inspektøren 6 pkr.
Nemlig:
Nr.28, 1811-20 1 pk.
- 29, 1820-29 1 pk.
- 30, 1831-33 1 pk.
- 31, 1834-38 1 pk.
- 32, 1839-44 1 pk.
- 33, 1846-51 1 pk.

Helsingør - færgemændene

34. 1820-82. Fortegnelser over færgemændene og færgekarene samt makkerskaberne i det hellingørske færgelav 1 bd.
35. 1820-82. Fortegnelser over færgelavets samtlige fartøjer 1 bd.
Anm.: Årlige og periodiske fortegnelser med oplysninger om bådene, skipperne og mandskabet.
36. 1820-36. Protokoller over befordring af rejsende, gods og varer 1 pk.
Anm.: jfr.anordning af 19.maj 1820. Heri 1) protokol over befordring af rejsende 1820-36, 2) protokol over befordring af gods og varer, "der ej hører til rejsendes rejsetøj" (såkaldte mellemjollere) 1820-36 og 3) protokol over befordring af gods og varer, der ej hører de rejsendes rejsetøj (de sædvanlige færgebåde) 1830-36.
37. 1836-49. Protokoller over befordring af rejsende og breve 1 pk.
Anm.: Jfr. anordning af 10.maj 1836.
38. 1836-58. Protokoller over befordring af gods, ankere m.v..... 1 pk.
Anm.: Jfr. anordning af 10.maj 1836.
39. 1823-30 (div.år). Protokoller over befordring af skippere.. 1 bd.
Anm.: 1827 mangler. Jfr.anordning af 10.maj 1820.
- 40-46. 1836-55 (div.år). Protokoller over befordring af skipperne7 pkr.
Anm.: Jfr. anordning af 10.maj 1836.

Helsingør - færgemændene

Nemlig:

- Nr.40, 1836-38 1 pk.
- 41, 1839-40 1 pk.
- 42, 1841-42 1 pk.
- 43, 1844-46 1 pk.
- 44, 1847-48 1 pk.
- 45, 1851-52 1 pk.
- 46, 1853-55 1 pk.
47. 1861-82. Protokoller over befordringer efter
tilsigelse 1 pk.
48. 1865-82. Protokoller over befordringer uden
tilsigelse 1 pk.
49. 1717-1810. Regnskabssager 1 pk.
Anm.: Oversigter og bilag.
50. 1820-36. Regnskabsprotokol for færgelavets ind-
tægter og udgifter 1 bd.
Anm.: Summariske fortegnelser over ind-
tægter 1837-56 findes i nr.13.
51. 1853-82. Regnskabsbog for færgelavet 1 bd.
Anm.: Kopibog for regnskaberne over
lavets indtægter og udgifter.
52. 1838-59. Regnskabsprotokol for færgelavets lig-
kasse 1 bd.
53. 1825-86. Diverse regnskabsprotokoller 1 pk.
54. 1836-78. Diverse regnskabssager og bilag 1 pk.
55. 1833-59. Protokol over postpaketbådens afgang
og ankomst 1 bd.
Anm.: Postpaketbådens afgang og ankomst
1833-59, den danske post afgang og den
svenske post ankomst 1834-36, fortegnel-
ser og søtransporter 1838.

Helsingør - færgemændene - handskemagerne - købmændene

56. 1820-81. Diverse dokumenter 1 pk.

Handskemagerne og peltznerne

57. 1744-1857. Lavsprøtokol 1 bd.

Anm.: Heri kun lavsforsamlinger.

58-59. 1744-1869⁴⁹. Svendeprotokoller 2 bd.

Anm.: Foran i begge bind et reglement for svendene.

Nemlig:

Nr. 58, 1744-69, 1840-41 1 bd.

- 59, 1758-1859 1 bd.

60-61. 1744-1859. Drengesprøtoller 2 bd.

Anm.: Ind- og udskrivning af læredrengene.

Nemlig:

Nr. 60, 1744-1841 1 bd.

- 61, 1841-59 1 bd.

Købmændene

Købmandslavet blev stiftet 1744. I den ældste tid blev det oftest kaldt kræmmerlavet, undertiden dog også kræmmer-, vin og tømmerhandlerlavet. Lavet ophørte 1861 og erstattedes fra 1. januar 1862 af Helsingørs handelsforening, som overtog lavets kapital. Summariske fortegnelser over det daværende arkiv findes i deliberationsprøtollen under 16. maj 1813, 25. januar 1823, 20. jan. 1827 og 28. marts 1829. Meget er forsvundet. En del af prøtollerne er videreført i handelsforeningen.

62. 1744. "Laugs-Artikler for Kræmmerne i Helsingør" 1 hft.

Helsingør - købmændene

Anm.: Givet af Christian VI 11.novbr.
1744. Trykt i Helsingør 1772.

63. 1754-1891. Deliberationsprotokol 1 bd.

Anm.: Referater af lavsforsamlinger
og i det 19.århundrede ligeledes af
møder mellem oldermand og bisiddere.
Kun få indførsler 1847-61. 1862-91
benyttet som forhandlingsprotokol
for bestyrelsen i handelsforeningen.

64-67. 1748-1884. Kopibøger 4 bd.

Anm.: Indeholder hovedsagelig kopier
af udgåede breve, men undertiden også
af indkomne.

Nemlig:

Nr.64, 1748-1801 1 bd.

Anm.: Heri et ufuldstændigt al-
fabetisk register.

Nr.65, 1801-31 1 bd.

Anm.: Heri et ufuldstændigt al-
fabetisk register.

Nr.66, 1831-41 1 bd.

Nr.67, 1842-84 1 bd.

Anm.: Fra 8.sepbr.1863 kopibog
for handelsforeningen.

68-69. 1745-1861. Indskrivningsprotokoller for drenge... 2 bd.

Anm.: Egentlig kopier in extenso af
lærekontrakter.

Nemlig:

Nr.68, 1745-1832 1 bd.

- 69, 1832-61 1 bd.

70. 1745-1859. Indskrivningsprotokol for svende 1 bd.

Anm.: "Indskrivnings Protokol for
Kjøbmands Svenne, Viin- og Tømmer-
handler Svennene udi Helsingør".
Optagelse af udlærte læredrenge.
Fra 1819 angives desuden de udlær-
tes karakterer ved svendepøven
eller- eksamen (herom se kopibog
1801-31 blad 89 ff.)

Helsingør - købmændene

71. 1745-52. Kvittancebog 1 bd.
Anm.: Af hele bindet er nu kun et par blade bevaret. Autoriseret af fattiginspektørerne til en "lovlig kvittancebog indeholdende alt, hvad årlig af helsingørs købmandslav, være sig bøder eller frivillig indskrivningsgave, som til de fattige måtte indkomme".
72. 1824-61. Regnskabsbog 1 bd.
Anm.: Fra 1827 forsynet med revisionspåtegninger. Fra 1839 dele i lavets egentlige regnskab (senere regnskab for lavskassen) og lavets fattigregnskab (understøttelsesregnskab).
73. 1861. Bilag til regnskabet 1 pk.✓
74. 1804-05. Domsakt fra Sjællands landsting 1 hft.✓
Anm.: Vedr. en af galanterihandler Joseph Curiel af Helsingør appelleret politiretsdom, hvorved han med købmandslavet som modpart var blevet dømt for ulovlig handel.
75. 1817-55 (div.år). Diverse sager 1 pk.✓
Anm.: Heri kun få sager.

Helsingør handelsforening

Vedtægterne for Helsingør handelsforening blev kongeligt konfirmeret 12.december 1861, og foreningen begyndte sin virksomhed 1.januar 1862.

1862-91. Deliberationsprotokol, se nr. 63.

1863-84. Kopibog, se nr. 67.

76. 1869, 1871-72. Koncepter og kopier 1 pk.✓

Helsingør - købmændene - ligbærerne

Helsingør handelsforening (fortsat)

77. 1861-78. Indkomne breve 1 pk. ✓
Anm.: Fra 1861 brev om overførsel af købmandslavets kapital til handelsforeningen samt vedtægter for handelsforeningen.
78. 1862-77. Indkomne ansøgninger om understøttelse 1 pk. ✓
79. 1863-78. Cirkulærer fra bestyrelsen til medlemmerne 1 pk. ✓
80. 1861-77 (div.år). Diverse sager 1 pk. ✓
Anm.: Trykte vedtægter, bekendtgørelser vedr. skibsfart og toldvæsen, materiale til generalforsamlinger m.v.

80 ca 1862-1877

Ligbærerne

4. august 1654 stiftedes, hvad der senere blev kaldt det store ligbærerkompagni. Formålet var at sikre medlemmerne og deres familier begravelseshjælp m.v. Det skete ved at medlemmerne betalte et indtrædelseskongent samt gennem indtægter fra at bære lig af ikke-medlemmer, herunder også fremmede og gennemrejsende. Lavmedlemmerne udkommanderedes på skift til at bære lig.

Det store ligbærerkompagni havde en alvorlig modstander og konkurrent i det lille ligbærerkompagni. Der var uafsladeligt stridigheder, magistratsindgreb og processer. Det lille kompagni måtte nemlig ikke befatte sig med at bære udenforstående personer, der var af stand eller mere formuende, dvs. at dets indtægtsmuligheder var begrænsede. Det hjalp kun lidt at stiftamtmand Joachim Gersdorff ved resolution så sent som 10. marts 1744 fastslog,

Helsingør - ligbærerne

at det lille kompagni kun måtte bære folk af den mådelige borgerstand.

1731 opstod endvidere det forenede ligkompagni, der dog ved magistratens indgriben efter svære stridigheder blev sluttet sammen med det store kompagni.

1815 blev endelig det store og det lille kompagni slået sammen til "Helsingørs forenede Ligbærer-Selskabs og Broderskabs Forening". Kun offentligt ansatte og folk med borgerskab kunne være medlem, og medlemstallet måtte ikke overstige 50.

Det store ligbærerkompagni

81. 1734. Artikler og takst 1 hft.
Anm.: Konfirmeret af Christian VI
9.april 1734. Original.
82. 1747. Artikler og takst 1 hft.
Anm.: Konfirmeret af Frederik V
5.maj 1747 og bekræftet af Christian
VII 16.septbr.1768. Original.
- 83-85. 1654-1815. Lavsprotokoller 3 bd.
Nemlig:
Nr.83, 1654-1734 1 bd.
Anm.: "Den ny broderlige Compagnies Bog". Indeholder referater, forhandlinger, lavsartikler, regnskaber m.v. Pag.68 f. forhandlinger med det forenede kompagni. Heri tillige kopibog for lavets breve og dokumenter 1731-51.
Nr.84, 1734-1802 1 bd.
Anm.: Protocol for det store Ligkompagnie udi Helsingør.
Nr.85, 1803-15 1 bd.
Anm.: Rygtitel "Forhandlingsprotokol". Heri oplysning om de to ligkompagniers sammenslutning under 14.januar 1815.

Helsingør - ligbærerne

86. 1753-79. Kopibog 1 bd. ✓
Anm.: For såvel indkomne som udgåede breve og dokumenter. Kopibog 1731-51, se under nr.83.
87. 1654-1775. Extract over alt hvad som er passeret ved det store Liig-Compagnie her i Helsingør 1 hft. ✓
Anm.: Påbegyndt 1756 af kompagniets "protokollist" P.B.Gyrsting. Hovedsagelig en redegørelse for stridighederne med konkurrenterne gennem perioden.
88. 1734-99. Breve og dokumenter 1 pk. ✓
Anm.: I vid udstrækning korrespondance, procesakter m.v. vedr. konkurrencen med det lille kompagni. Hvem skal bære en russisk baron og hvem natmanden.
89. 1716-1815. Regnskaber 1 pk. ✓
Anm.: Et regnskab for hver oldermands periode. 1718-21, 1722-24 og 1789-91 mangler.

Det lille ligbærererkompagni

90. 1744-1815. Artikler m.v..... 1 pk. ✓
Anm.: Heri 1) convention og forening indgået af det "lidet Lig Laug", konfirmeret 11.juli 1766 samt kopi heraf læst på Helsingørs rådstue 17.juli 1766, 2) kopi af foregående med Christian V's forordning om begravelser af 7.november 1682 og stiftamtmand Gersdorffs resolution af 10.marts 1744 vedr. begge kompagniers taxter, 3) genpart af foregående verificeret i kancelliet 7.marts 1838. 4) artikler for det lille ligbærererkompagnis begravelseskasse af 4.januar 1774 og 5) magistratens skrivelse med meddelelse af kancelliets resolution af 9. oktober 1802 på told- og konsumptione-

Helsingør - ligbæarerne

betjentenes ansøgning om tilladelse
til selv at bortbære deres døde.

- 91-92. 1756-1815. Regnskabsprotokol for lavets indtægter
og udgifter 2 bd.
- Nemlig:
Nr. 91, 1756-83 1 bd.
- 92, 1784-1815 1 bd.
93. 1774-1815. Regnskabsprotokol for det lille lig-
bærerkompagnis ligkasse 1 bd.

Det forenede ligbærerselskab og broderskab

94. 1815. "Helsingørs forenede Ligbærer-Selskabs
og Broderskabs Forening" 1 bd.
- Anm.: Heri kongelig konfirmation af
11. august 1815.
95. 1815-54,
1869. Breve og dokumenter 1 pk.
96. 1815-94. Listebog 1 bd.
- Anm.: Løbende fortegnelser over selska-
bets medlemmer, hvorefter tilsigelser
sker, og hvorved vedtegnes den af hver
især besørgede tur.
- 97-98. 1815-83
(div. år). Regnskabsprotokoller 2 bd.
- Anm.: Regnskaber over indtægt og udgift
for det forenede ligbærerselskab.
- Nemlig:
Nr. 97, 1815-40 1 bd.
- 98, 1854-83 1 bd.
- 99-100. 1844-73. Kassebøger 2 bd.

Helsingør - ligbærerne - Lods- og jordejerne

Nemlig:

Nr. 99, 1844-55 1 bd.
- 100, 1856-73 1 bd.

101. 1815-85 Regnskabssager 1 pk. ✓
(div.år). Anm.: Heri 1) regnskab 1820, 2) kvitteringsbøger for selskabets kommuneafgifter 1828-49, 3) regnskabsbilag 1815, 1818-39, 1841-50 og 1876-85.

Lods- og jordejerne

Oplysninger om lods- og jordejernes lav i Helsingør findes også i Helsingør rådstuearkiv under nr. 62-63, 106, 361 og 635-48.

102. 1715-1825. Lavsprotokol 1 bd. ✓
Anm.: Tilsyneladende ført af rådstueskriveren. Heri lavsforsamlinger og medlemsfortegnelser. Foran i bindet et lavsreglement fra 1715.
103. 1796-1824. Regnskabsprotokol 1 bd.
Anm.: Årlige regnskaber over indtægter og udgifter, herunder også udgifter til fællesanlæg i marken.
104. 1737. Anordning for jordejerne 1 hft. ✓
Anm.: "Kgl.majestæts allernådigst konfirmerede anordning for jordejerne her udi Helsingør til efterretning for oldermanden". Anordning af 19.april 1715, konfirmeret 27.april 1731. Kopi attesteret af rådstueskriveren 12.januar 1737. Heri også fortegnelse over jordejerne med angivelse af tilliggendets størrelse efter udsæden.
105. 1746. Anordning for jordejerne 1 hft. ✓

Helsingør - Lods- og jordejerne - skomagerne

Anm.: Svarer til foregående med enkelte tilføjelser fra 1746. Grundejerfortegnelser efter beliggenhed og udsædens størrelse. Heri også kopier og ekstrakter af forskellige bestemmelser tilbage til 1715.

106. 1755. Afskrift af nr. 105 1 hft. ✓

Anm.: Heri enkelte tilføjelser fra perioden 1746-55.

Skomagerne

107. 1623-1802. Lavsbog 1 bd. ✓

Anm.: "Schomagernes Laugs Boeg Begyndt udi Helsingør Aar 1623 den 31. Martii". Blad 4 og 7 mangler. Bindet indeholder i begyndelsen optegnelser om de i lavet værende og ny optagne medlemmer, regnskabsoptegnelser, lavssamlinger, valg af oldermænd og bisiddere m.v., men bliver efterhånden overvejende bog for ind- og udskrivning af drenge. Efter 1685 bliver den hovedsageligt brugt til ind- og udskrivning af mestersønner, der ind- og udskrives på een dag. I lavsbogen 1685-1864 omtales foreliggende bind derfor undertiden som "Drengebogen". Da indholdet ikke er indført kronologisk, er en kronologisk indholdsfortegnelse sat foran i bindet.

108. 1685-1864. Lavsbog 1 bd. ✓

Anm.: Indeholder lavssamlinger, oldermændsvalg, regnskab og regnskabsaflægelse, optagelse af nye mestre m.v. I begyndelsen tillige kortfattede optegnelser om ind- og udskrivning af drenge.

109. 1669-1802. Drengebog 1 bd.

Anm.: Blad 1 og 7 mangler. 1669-86 indeholder bindet regnskabsnotater og andre optegnelser vedrørende lavet i al-

Helsingør - skomagerne

mindelighed, men 1686 blev under 16.okt. "så sluttet, at denne bog skulle efter denne dag bruges til en drengbog". Bogen er herefter med enkelte undtagelser kun brugt til ind- og udskrivning af drenge, udskrivning i hovedsagen dog kun til 1697. Pag 104-116 optegnelser og svende, der begærer at sidde deres mesterår eller at udskrives fra deres mesterår 1752-94. Med en række mindre afvigelser er bogen kronologisk ført.

110. 1833-36. Regnskab for skomagerlavets butik 1 bd. ✓
Anm.: 1) Forpligtelser indgået af interessenterne i lavets butik 11.nov. 1833. 2) Regnskaber for beholdning og indlevering af fodtøj i butikken 1833-36.
111. 1635-38, 1822-53, (div.år). Diverse dokumenter 1 pk. ✓
Anm.: Fra 1635-38 udkast til andragende til kongen, 1822-53 er den overvejende del af papirerne regnskaber og regnskabsbilag. 29.november 1853 kgl. konfirmation af lavsregler for mestre og svende i Helsingørs skomagerlav.
112. 1662-1820 (div.år). Svendenes lavsbog 1 bd. ✓
Anm.: Fol. 1 a: "Anno 1662 den 17. November, haffue vii unterschreffne schomager Suenne, som Arbeide her i byen Hellsingør, væriltt begierrendes udaff Mesterne, som brugte schomager handtværchitt her i byen, att vii Matte bekomme voris Rettighed och schraa, som haffr Liggett I saadan Laugh Tid forborgrenre, Och vii bekom denn, Och bleff os Leværiltt Ladenn Med schraaen der I och 2 Store Tinkander, gick udi huer Kande 3 potter Øll, i Mesternis Sammenkomst". Indeholder oplysninger om gaver til svendenes "rettighed" (tinkander, sølvskilte m.m.), inskrivning af svende, især indtil 1768 samt 1816-17, til- og fratræden af oldgesellen m.v., svendeladens regnskab og beholning m.m. Bortset fra en enkelt indførsel er bogen ikke benyttet 1775-1815. Indførslerne er ret uordentlige,

Helsingør - skomagerne - skrædderne - slagterne

især i kronologisk henseende. En angivelig alfabetisk, kronologisk fortegnelse over tilvændrende svende fol.14 a, overholder således hverken alfabetet eller kronologien og medtager også svende, som er udlært i Helsingør, samt oplysninger af helt anden karakter.

113. 1679-1834. Svendenes lavsbog 1 bd. ✓
Anm.: Oplysninger om svendeladens og "armbøssens" indtægter og udgifter, herunder understøttelse til fremmede svende, til- og fratræden af svendenes embedsmænd og fra 1768 indskrivning af svende. En kronologisk indholdsfortegnelse er indført foran i bindet.
114. 1823-61. Svendenes lavsbog 1 bd. ✓
Anm.: Forfra indskrivning af svende 1823-61 samt en af svendene vedtagne bestemmelse for deres fremtidige forhold 12.jan.1857. Bagfra svendeladens regnskab 1823-25.

Skrædderne

115. 1826-67. Svendenes regnskabsbog 1 bd. ✓
116. 1834,1837. Diverse dokumenter 1 pk. ✓
Anm.: Kontrakt om indretning af svenderherberg 1834 og sag om skræddernes krav om at bære egne lig og deres formentlige overgreb mod ligbærerne 1837.

Slagterne

117. 1684-1753. Drengbog 1 bd. ✓
Anm.: Bogen er udelukkende brugt til ind- og udskrivning af læredrenge.

Helsingør - slagterne - smedene

118. 1830-59. Svendenes kvartalssamlingsprotokol ... 1 bd. v
Anm.: Indeholder almindelige forhandlinger og kvartalsregnskaber over svendeladens indtægter og udgifter underskrevet af oldermændene, bisidderne og oldgesellen.
- 119-120. 1801-60 (div.år). Oldgesellens regnskabsprotokoller 2 bd. v
Nemlig:
Nr.119, 1801-04,1816-40 1 bd.
Anm.: Mærket "Slagtersvendenes protokol". Indeholder 1) regnskaber over tidepenge m.m. 1801-04 og 1816-40, 2) fortegnelser over rejsende svende og deres geskänk 1816-25.
Nr.120, 1840-60 1 bd.
Anm.: 1) Fortegnelser over hver enkelt mesters svende og deres tidepenge 1840-57, 2) fortegnelser over rejsende svende og deres geskänk 1841-60.
121. 1755-1850. Diverse dokumenter 1 pk. v
Anm.: Heri sager vedr. indgreb i næringen, især fra bønders side, konsumtionen, slagternes benyttelse af bymarken og Egebæks Vang til græsning, forholdet til svendene, lavsstridigheder, lærebreve, kontrakter, kvitteringer m.v.

Smedene

122. 1592-1702. Lavsbog 1 bd. v
Anm.: "Smedernis Laugs Bog udi Helsingør Anno Christi 1592". Bindet indledes med smedenes lavsartikler af 6.januar 1592. Efter artiklerne 11 smedese gl. Indtil 1651 almindelige lavsforhandlinger, herunder også regnskab, mesteroptagelse og oldermandskifte. 1652-82 udelukkende årlige

Helsingør - smedene

oldermandsskifter med angivelse af kassebeholdning og et omhyggeligt inventariefortegnelse år for år. 1683-1702 mere spredte indførsler og ingen inventarfortegnelser. Fol. 56 og 60 indskrivning af drenge 1700-02.

123. 1653-83. Lavsbog 1 bd.

Anm.: Indledes med følgende citat: "Skamme Dig icke ved at opskriffue Din Intecht och Udgiufft". Foran i bogen tilløb til alfabetisk register efter fornavne. Uden på pergamentsbindet står "Laugs Schülde". Bogen har tilsyneladende oprindeligt været beregnet til at være en regnskabsbog eller en såkaldt Schuld- und Strafbuch". Indeholder hovedsagelig indførsler om betaling af indgangspenge, overdragelse af laden erlæggelse af bøder, og i tilslutning hertil redegørelse for de stridigheder m.v. indenfor lavet, som har givet anledning til bødebetaling. Foran i bindet en enkelt indførsel fra 1727 og fol. 84 en indførsel om erlæggelse af tidepenge fra 1735. Bagest i bindet en indførsel fra 1654 af oldermand Hans Hummel om antallet af døde smede som følge af den grasserende pest.

124. 1630-33. "Schuld und straffbuch" 1 bd.

Anm.: "Item Prothocull und Handbuch etzlicher Abschiede und Vergleichungen". Redegørelser for stridigheder og forseelser med angivelse af bøder eller forlig. Bogen er udelukkende ført på tysk.

125. 1591. Smedesvendenes skrå 1 bd.

Anm.: Givet af borgmestre og råd "Onnsdagen nest for fastelauen....1591". Forud for selve skråen, som har 45 paragraffer, anføres de 18 mestre, som har anmodet om denne nye skrå til afløsning af den gamle. Afsluttes med mesterlavets godkendelse af skråen.

Helsingør - smedene

126. 1760. Artikler for svendene 1 bd. ✓
Anm.: Kopi efter originalen, bekræft-
tet 22.januar 1760 i København af
den derværende oldermand for smede-
lavet. Der er således ikke tale om
særlige artikler for de helsingørske
smedesvende.
127. 1592-1609. Svendenes "thegne Registers Bogh" 1 bd. ✓
Anm.: Regnskabsprotokol over svende-
ladens indtægter.
128. 1608-73. Svendenes "sorte bog" 1 bd. ✓
Anm.: Fortale af 22.april 1610: "Wij
Mestere paa thett Louglige handtwerckh
Schmede Embede udi thendd kongelige
Stadt Heilschenør udi Danmarckh Bekienn-
der och giøre for alle Wittherligtt,
Att wij mett Welbetencktt Mod och aff
Nødtrenngder Aarsage haffuer ladet
thenne Bogh for Suennenis schyldt, som
sigh enndtenn her eller anndre Steder
Utilbørligenn holder, ferdig giordt
och oprethidth"..... Fortalen gentages
senere i bogen på tysk. Bogen indehol-
der navne på svende, som på den ene
eller den anden måde har forset sig
mod lavets regler i Helsingør eller
andre steder, som er rejst i utide el-
ler uden at have betalt deres gæld til
mesteren eller lavet osv. Hvorledes
bogen har skullet anvendes fremgår af
et folio 11-12 indført drive - eller
stikbrev af 22.april 1610 fra lavet
i Danzig, hvor opregnes navnene på en
række svende, som på denne måde har
forset sig.
129. 1753-1850. Diverse sager 1 pk. ✓
Anm.: Heri bl.a. 1) Smedosvendenes
lavsartikler i afskrift, dateret Kø-
benhavn 25.januar 1760. 2) Skiltebog
for svendelavet 1753-1818 (betaling
af skilte til velkomsten). 3) "Kraen-
ge Bøessens Penge 1800-17" (indtægter
til syge- eller krankebøssen). 4) "Val-
seddel" 1789 ("Mesternes tavle og deres
navne").

Helsingør - snedkerne

Snedkerne

130. 1581,1622. Lavsskråer 1 pk. v
Anm.: 1) Kopi af snedkerskråen i Helsingør givet af borgmestre og råd Sct.Petri dag ad vincula (1.aug.). Bagi heftet en kopi af snedkerimestrenes genbrev af samme dato, hvori gives en uddybning og præcision af de foregående artikler. 2) Kopi i to eksemplarer af snedkernes skrå givet af borgmestre og råd i Helsingør 16.juli 1622. De forreste sider i begge hefter er tildels ulæselige.
131. 1683-1842. Lavsprøtokol 1 bd. v
Anm.: Indeholder almindelige forhandlinger på lavssamlinger, oldermandsvalg, indskrivning af mestre, forhandlinger om lavsstridigheder og i perioder ind- og udskrivning af læredrenge, 1683-92 således med gengivelse af ret varierede lærekontrakter in extenso m.m.
132. 1819-61. Regnskabsprøtokol 1 bd. v
Anm.: Regnskaber over indtægter og udgifter ved lavet. Fra 1852 er regnskabet delt i to, et for laden og et for "armbøssen". Ladens regnskaber standser 1859, således at kun armbøssens fortsætter til 1861.
133. 1843-55
(div.år). Bilag til lavets regnskaber 1 pk. v
Anm.: Kun få bilag. Hovedsagelig vedrørende retsgebyrer o.lign. i forbindelse med lavets sager mod indgreb i næringen.
134. 1684-1865
(div.år). Diverse mindre regnskaber 1 pk. v
Anm.: Heri bl.a. specificeret udgiftsregnskab for oldermænd 1684-86, udgifts- og indtægtsregnskab for oldermænd 1783-85, regnskab over indtægt og udgift i forbindelse med ind- og

Helsingør - snedkerne

udskrivning af drenge 1787, udgiftsregnskab ved lavsforsamling 23.okt. 1797.

135. 1604-1862. Diverse sager 1 pk. c

Anm.: Ordnet som ved afleveringen til landsarkivet. 1) 1665-1849 div. år. Koncepter til og kopier af udgåede breve. En del breve fra det 17.århundrede til nordtyske og det københavnske lav. Ingen breve fra det 18.århundrede. 2) 1650-1766 div.år. Kopier af breve m.m. vedr. lavets artikler, hovedsagelig anmodninger om kgl.konfirmation. 3) 1613-1862 div.år. Indkomne breve, især breve fra fremmede lav og myndigheder. En særskilt brevsamling 1660-1700 om mestre og svende, som ikke har skilt sig fra lavet på ærlig vis. 4) 1675-1795. Indkomne breve, lærekontrakter m.v. vedr. mestrene i Hillerød, som hørte under lavet i Helsingør. Herunder en særskilt sag vedr. en mester fra Hillerød, som 1704 lod en dreng behøvle i København. 5) 1647-97. Korrespondance og sager vedr. bønhaser. 6) 1701-10. Sager vedr. behøvlingens genindførelse. 7) 1604-1849. Lære- og anbefalingsbreve for snedkere udstedt af lavet i Helsingør og andre. 8) 1755 og 1774. Lærekontrakter. 9) 1616-1851 div.år. Forskelligt. Heri bl.a. fuldkommen fortegnelse over værktøjet i sal. Jens Mortensen snedkers værksted, som blev købt af lavet.

136. 1635-91 (div.år). Diverse dokumenter 1 pk. d

Anm.: Heri bl.a. magistratens klage fra 1637 over lavenes misbrug af deres artikler, sager om snedkerlavets forhold til bildsnider Hans Andersen From 1651-54, sag vedr. snedkersvend fra Malmø Peder Bendtsens mesterstykke 1689-91 og sager vedr. Gebrauch og Gewohnheit 1662-81.

Helsingør - snedkerne

137. 1603-64. "Sneker Swennenis Skraa" 1 bd.

Anm.: 1) Skrå på tysk af 24.juni 1603 for snedkersvendene "im dieser hoch berümbte Könnigliche See Stadt Helsingør" efterfulgt af samtlige mestres og svendes navne. 2) Artikler for svendene approberet af magistraten 29.sep. 1649. Magistraten godkendte i virkeligheden kun de artikler, som lavet havde indforskrevet fra "der löblichen Stadt Strahlsund". Artiklerne ledsages af navnene på mestrene og svendene. 3) Tilføjelse af 8.aug.1668 om bøder til lavet, når en svend udfordrer et andet lavsmedlem til kamp med blanke våben. Tilføjelsen skyldes et sådant slagsmål på reberbanen.

138. 1603-46. "Der Tischler Gesellen ihre Artickel" 1 bd.

Anm.: I hovedsagen en afskrift fra det 18.århundrede af artiklerne fra 1603 (jfr.nr.137). Dog er tilføjet en artikel 18 om ladesvendens forhold til en nyankommen samt en bestemmelse af 27. juni 1746 om, at ingen mester må beskæftige nogen, der ikke er anerkendt af svendelavet.

139. 1649. Stralsund svendes artikler af 1584 ... 1 bd.

Anm.: "Eines löblichen Tischler Amptes Gesellen Rolle, welche Anno 1584 Donnerstages nach Laurenti von hiesieger Stadt Obrigkeit Confirmiret und einem Ampte ist mitgetheilet worden". Nærværende tekst er en af snedkeramtet i Stralsund under 30.maj 1649 attesteret afskrift af den originale rulle fra 1584. Foran afskriften er indført en bemærkning af 29.sep.1649 om, at disse Gewohnheiten og artikler, der netop er ankommen fra Stralsund nu også er blevet ratificeret som gældende for Helsingør. Vedhængende segl i ødelagt metalkapsel.

140. u.å. " / Snedker-amts Svenderulle 1 bd.

Anm.: "En lovlig Snedker-Amtes Svennerulle, som i Aaret 1584 Torsdagen efter
ca 1600

Helsingør - snedkerne

Laurenti af herværende Stads Øvrighed er bleven confirmeret og Amtet meddelt". En dansk oversættelse fra tiden o.1800 af rullen fra Stralsund. Modtaget fra Dansk Folkemuseum 1900.

141. 1634-1751. Der Tischler Buch 1 bd. *l*

Anm.: "Anno 1634 den 26. January haben Meister und Gesellen auffgericht, dass alle frömde Gesellen, die bei der Umfrage sein, sollen ihre Nahmen ins Buch geschrieben lassen, und ist vom Meister und Gesellen bewilligett, dass die Nahme aus der alte Buch in diese neue Buch geschriebenn werden von der obengemelt Datum unnd nunn fürtan. Und habe ich untergeschrieben dieses Buch.....im Jahre Christi 1648 den 29. September Jens Mortensen". Indeholder navne på svende fra fremmede steder i ind- og udland, fra 1650 også optegnelser om indtægter for sven-deladen, bl.a. i forbindelse med løsgivelse af læredrenge, og senere tilige over ladens beholdninger, om skilte til velkomsten m.v. Bogen er ikke benyttet i perioden 1694-1724. Først nogenlunde kronologisk, dog således at der blad 82-88 findes en række blandede indførsler.

142. 1751-1826. Der Tischler Bug 1 bd. *c*

Anm.: "Dieses ist der Tischler Bug, welches dazu ordenieret ist, worinnen die Gesellen ihre Nahmen angezeiget sind, die allhier im Helsingør in Arbeit stehen und bey der Gesellen frembt sitzen, und auch dar bey das zeit Geld angezeiget wird, und wan ausgelehrte behubelt werden, da ihre Nahmen auch darin geschrieben werden und darbey das Schilgeld für ein jeder Junggeselle". En fortsættelse af foregående, og indeholder desuden oplysninger om valg af svendenes embedsmænd.

143. 1827-52. Svendenes kvartalssamlinger 1 bd. *l*

Helsingør - snedkerne

Anm.: En fortsættelse af "Der Tischler Bug", indeholder forhandlinger på sven-
denes kvartalssamlinger, hovedsagelig
vedr. indtægter og udgifter til laden
og armbøssen, valg af embedsmænd og op-
tagelse af nye svende i broderskabet.

144. 1651-1733 Das Swartze Buch 1 hft. ✓
 (div.år).

Anm.: "Dass Swartze Buch worinne
sollen geschrieben werden alle de
Gesellen welches wir for unerlich
halltten, welches auch sollen auff
all 4 Wochen auss der Schencke for-
lesen werden". indeholder dels en
række atter overstregede navne uden
angivelse af tid eller af, hvorfor
de pågældende skal anses for uærlige,
dels nogle mere udførlige indførsler
fra årene 1667-68, 1672-74, 1676,
1679 og 1731-33 med angivelse af
grunden til, at vedkommende er kom-
met i den sorte bog.

145. 1749-1857. Fra Svendenes lade 1 pk. ↓

Anm.: Hovedsagelig regninger til
svendeladen for arbejde på laden,
fanen, velkomsten og skiltene. Og-
så gældsbeviser på lån af laden.

Hillerød

=====

Ligklædelavet

Hillerød ligklædelav, også kaldet ligklædeinteressentskabet, ligklæde- og kappe-societetet, ligsocietetet osv., blev stiftet 1563 og reorganiseret 1735. Det bestod af 16 medlemmer, gejstlige, kongelige betjente og skikkelige borgere, som i fællesskab havde anskaffet begravellesinventarium, ligklæde, vogn, kapper, flor, bære osv., til gratis brug for medlemmernes husstande og til udlejning til andre.

Af de 16 medlemmer var 1 kasserer og 1 inventarieforvalter, begge var lønnede. Første søgnedag efter nytår afholdtes selskabets eneste ordinære årlige samling, hvor regnskabet blev aflagt.

146. 1735-98. Ligklædebog 1 bd. ^u

Ann.: "Hillerød Kiøbsted Interessenters Liigklæde Bog". Indledes med en den 28. januar 1734 dateret meddelelse om branden i Hillerød 1733, hvorved blev ødelagt selskabets to ældre protokoller: 1563-1710 og 1711-33. Side 1-13 er en redegørelse for lavets historie, dets reorganisation 1734 og dets nye vedtægt af 3. januar 1735, approberet 1. marts 1735. Side 13-100 indeholder referater af lavssamlinger, lejetakster, inventarfortegnelser, regnskaber m.v. for perioden 1736-98. Side 177-225 er protokollen senere benyttet som konceptbog for hospitalsinspektionen i Hillerød 1850-55, side 226-28 er der udgåede skrivelser og forhandlingsreferater for kirkegårdsinspektionen 1857-61. Side 317-34 findes hospitalets regnskab 1850 og dets inventarieliste 1852.

Hillerød - skomagerne

Skomagerne

147. 1693-1862. Lavsprøtokol 1 bd. v
Anm.: Den foregående lavsprøtokol
brændte hos oldemanden sammen med
laden ved ildebranden 11. juni 1692.
Indeholder lavssamlinger, optagelse
af mestre og i det 18. århundrede en-
kelte ind- og udskrivninger af dren-
ge.
- 148-149. 1756-1863. Regnskabsbøger 2 bd. v
Anm.: Hovedsagelig regnskab over be-
talte tide- og kvartalspenge.
Nemlig:
Nr. 148, 1756-1831 1 bd.
- 149, 1831-63 1 bd.
- 150-151. 1708-1862. Lavsprøtoller for svendene 2 bd. v
Anm.: Indeholder optagelse af nye til-
vandrende svende og læredrenge samt
korte referater fra lavssamlinger eller
krodage.
Nemlig:
Nr. 150, 1708-1826 1 bd.
Anm.: "Anno 1708 den 16. December
er denne Bog stiftet efter gammel
Viis og Sædvane for Skoemager
Svene her udi Hilerød at skrifve
deris Naufne herudi dene Bog Alle
de Skoemager Svene som arbeyter
her udi Byen og Alle de som her-
efter udi Arbeit komer". Hvorefter
følger skomagervendenes nav-
ne.
Nr. 151, 1827-62 1 bd.
152. 1814-60. Kontraktbog 1 bd. v
Anm.: Indeholder kopier af lærekon-
trakter.
153. 1820-21. Regnskabsbog 1 hft. v
Anm.: Regnskaber over penge indbetalt
til et særligt fond, vistnok en lig-
kasse, i laden.

Hillerød - skomagerne

154. 1777-1861. Diverse dokumenter 1 pk.

Anm.: Vedrører næsten udelukkende svendene, og papirerne stammer sikkert fra svendeladen. Fra tiden før 1800 en del koncepter og originale skrivelser, især vedrørende et slagsmål 1777 mellem svendene og nogle husarer fra Frederiksborg. Iøvrigt regnskabsbilag i forbindelse med svendebegravelser, sygdom, kroen m.v.

Holbæk

=====

Bagerne

155. 1748-1861. Lavsprotokol 1 bd.
Anm.: Lavssamlinger, regnskabsaflæg-
gelse, ind- og udskrivning af drenge,
Omfatter kun 40 sider fra hele peri-
oden.
156. 1844-61. Regnskabsbog 1 bd.
Anm.: Omfatter hovedsagelig indgangs-
penge og bøder.
157. 1748-1860 (div.år). Dokumenter og breve 1 pk.
Anm.: Heri bl.a. kongelig bevilling
af 30.september 1748 til at indrette
et bagerlav, en del lærekontrakter
fra det 18.århundrede samt korrespon-
dance og retsudskrifter fra det 19.
århundrede.

Ligbærerne

158. 1767-1820 (div.år). Diverse dokumenter 1 pk.
Anm.: Heri redegørelse for lavets
rettigheder og historie 1767, regle-
menter af 1802, 1815 og 1820, med-
lemsoversigt 1820, takster og korre-
spondance.

Skomagerne

159. 1623,1680. Lavsskråer 1 pk.

Holbæk - skomagerne

Anm.: 1) Skrå udstedt af borgmester og råd i Holbæk 18.februar 1623 efter skriftlig forslag fra skomagerne. 2) Artikler udstedt af borgmester og råd 28.september 1680 efter skomagernes ønske om at få de tidligere artikler forbedret.

160. 1623-82 Lavsprotokol 1 bd. ✓
(div.år). Anm.: Indledes med oversigt over mestrene 1623, fol.2-4 notater om bøder 1623-24, fol.5-15 optagelse af mestre 1623-43, fol.15-17 oldermændenes regnskabsaflæggelse 1630-39, fol.19-36 ind- og udskrivning af drenge 1626-82, fol.36-40 forskellige indførsler 1623-47.
161. 1683-1750.Lavsprotokol 1 bd. ✓
Anm.: Almindelige lavsforhandlinger, optagelse af mestre og indtil 1717 ind- og udskrivning af drenge. Fra fol.83 er protokollen udelukkende brugt som ind- og udskrivningsprotokol for drenge 1809-61.
162. 1717-1809.Ind- og udskrivningsbog for drenge ... 1 bd. ✓
Anm.: Ind- og udskrivning af drenge 1626-1717 findes i lavsprotokollerne, 1809-61 findes i lavsprotokollen 1683-1750 fol.83 ff.
- 163-164. 1724-1861.Svendenes indskrivningsbøger 2 bd. ✓
Anm.: Indskrivning i svendebroderskabet af udlærte drenge og vandrende svende med angivelse af, hvad enhver har betalt i indskrivningspenge, fattiges penge m.v.
Nemlig:
Nr.163, 1724-1809 1 bd.
- 164, 1810-61 1 bd.
165. 1652-79. Regnskabsbog for svendene 1 bd. ✓
Anm.: "Indtegnelse Bog udi huilcken schalt schriues huad Penge som blif-

Holbæk - skomagerne - skrædderne

fuer lagt udi Laugspungen". Notater om indbetalinger til laden, bøder, straffe, kroflytninger m.v. Endvidere notater om svendenes lån fra og gæld til laden.

166. 1724-99. Svendenes regnskabsbog 1 bd. ✓
Anm.: Notater om, hvad der ved forskellige lejligheder er indkommet i laden. Men egentlig en forhandlingsprotokol med oplysninger om beslutninger og forhandlinger i svendelavet, bøder, kroflytninger m.v.
167. 1714-1873, (div.år). Dokumenter, breve og regnskabsbilag.. 1 pk. ✓
Anm.: I hovedsagen retsudskrifter vedr. indgreb i næringen.

Skrædderne

168. 1570. Skrædderlavets skrå 1 hft. ✓
Anm.: Pergament. Udstedt af borgmester, råd og byfoged 2.december 1570.
169. 1623. Lavsartikler 1 pk. ✓
Anm.: Udstedt af borgmester og råd 18.februar 1623 efter skriftligt forslag fra skrædderne.
170. 1623-63. Lavsprotokol 1 bd. ✓
Anm.: Indlcodes med oversigt over lavsmestrene. Indeholder lavssamlinger, notater over indtægter til laden, understøttelse, oldermandsvalg og især optagelse af nye mestre. Ikke ført kronologisk.
171. 1684-1866. Lavsprotokol 1 bd. ✓
Anm.: Autoriseret af magistraten i Holbæk 2.januar 1751. Lavssamlinger,

Holbæk - skrædderne - smedene

oldermandsvalg, mesterstykker, ind- og udskrivning af drenge og undertiden regnskabsaflæggelse.

172. 1782-1860. Regnskabsbog for ligkassen 1 bd. ✓

Anm.: Indledes med ligkassens statutter, underskrevet af samtlige mestre og approberet af stiftamtmanden 20.november 1781. Derefter en redegørelse fra oldermændene. Notater om indbetaling og udbetaling fra kassen samt undertiden årlige opgørelse. Kassen kom med tiden til at fungere også som syge- og understøttelseskasse.

Smedene

Smedelavet i Holbæk omfattede oprindeligt foruden smedene forskellige andre håndværk, således i hvert fald remmesnidere og hattemagere. Senere omfattede lavet også smedene i Nykøbing Sjø. samt i en del landsbyer (jfr. lavsprotokol fol.3).

173. 1623,1682. Lavsartikler 1 pk. ✓

Anm.: 1) Artikler udstedt af magistraten 31.marts 1623 for "Smeder, Groffsmeder, Kleinsmeder og Remsnider". 2) Smedenes artikler af 4. november 1682. Trykt.

174. 1655-1853. Lavsprotokol 1 bd. ✓

Anm.: Indtil 1719 lavssamlinger, enkelte regnskaber, optagelse af mestre, indskrivninger af drenge m.v. Fra 1719 tilsyneladende udelukkende brugt til ind- og udskrivning af drenge og forbundtere. Fol.107 nogle indførsler ved sadelmagerne 1655-63.

Holbæk - smedene - snedkerne

175. 1751-1868. Lavsprotokol 1 bd. ✓
Anm.: Almindelige lavsforretninger.
Fra 1847 hovedsagelig udskrivning af
dreng og forfærdigelse af mesterstykk-
ke. 27.oktober 1862 referat af for-
handling om lavets ophævelse med inven-
tarfortegnelse. 17.april 1868 indfør-
sel om overdragelse af arkivet og la-
vets ejendele.

176. 1727-1836. Indskrivningsbog for svende 1 bd. ✓

Snedkerne

177. 1711-49. Lavsprotokol 1 bd. ✓
Anm.: Lavssamlinger, optagelse af me-
stre, indskrivning af dreng og kopier
af ind- og udgåede breve. 1845-61 er
protokollen anvendt som kvitterings-
bog ved overlevering af lavets lade
til en ny oldermand.

178. 1750-1861. Lavsprotokol 1 bd. ✓
Anm.: Indeholder udelukkende ind- og
udskrivning af dreng, forfærdigelse
af mesterstykker og optagelse af nye
mestre.

179-180. 1739-1862. Regnskabsbøger for svendene 2 bd. ✓
Anm.: Detaillerede års- eller kvartals-
regnskaber over indtægten til laden
samt i nogle tilfælde også ladens ud-
gifter.
Nemlig:
Nr.179, 1739-1839 1 bd.
- 180, 1839-62 1 bd.

181. 1725-1853. Diverse dokumenter 1 pk. ✓
Anm.: Heri bl.a. 1 hefte vedr. lavs-
artiklerne og snedkernes forhold til

Holbæk - snedkerne

magistraten 1725, sag med retsudskrifter og korrespondance om snedkerlavets opsætsighed mod magistrat og stiftamt 1726 iøvrigt almindelig korrespondance samt retsudskrifter.

Kalundborg

=====

Bagerne

1762-1861. Lavspotokol 1 bd.

Anm.: Indeholder almindelige lavsforretninger, ind- og udskrivning, mesterstykker og optagelse af nye mestre. Bagi protokollen regnskabsnotitser 1872-73 og u.år. Opbevares i Nationalmuseet. Mus.nr. 4969/1958.

Skomagerne

182. 1695-1860. Lavsbog 1 bd. ✓

Anm.: "Schoemagers Laugsbog". Autoriseret af borgmester og råd og forsynet med Kalundborg bys vedhængende segl. Lavets officielle forhandlingsprotokol med oldermandsvalg, afgørelse af stridigheder, optagelse af nye mestre osv. Protokollen er først og fremmest autoriseret som ind- og udskrivningsprotokol for drenge, men er ikke blevet benyttet hertil.

183. 1683-89, 1710-1840. Lavsbog 1 bd. ✓

Anm.: Autoriseret af borgmester og råd og forsynet med vedhængende, defekt segl. Bogen er kun for kortere perioder ført nogenlunde kronologisk. Jævnligt er tilførsler fra forskellig tid indført mellem hinanden, hvor der tilfældigt har været en tom plads. Med omtrentlige tidsgrænser kan følgende indholdsoversigt tjene som vejledning:

Kalundborg - skomagerne

Drenge ind- og udskrivning 1683-89,
1715-80, 1810-15.
Lærekontrakter 1683-89, 1759-1815.
Begæring om mesterstykke 1747-1840.
Regnskabsnotitser 1683-86, 1716-59.
På protokollens side 3 forsøg på
kronologisk oversigt med sidehen-
visninger.

- 184-185. 1816-61. Ind- og udskrivning af drenge 2 bd. ✓
Nemlig:
Nr.184, 1816-55 1 bd.
- 185, 1855-61 1 bd.
186. 1822-36. Regnskabsbog 1 hft. ✓
Anm.: "Restantzbog". Notitser om ind-
betalte kvartalspenge og restancer.
187. 1848-54. Regnskabsbog over medlemsbidrag 1 hft. ✓
Anm.: Hver mester har sin konto.
188. 1709-1812. Svendenes lavsbog 1 bd. ✓
Anm.: Indledes med reglement for be-
taling af tidepenge m.v. af 3.april
1709. Indeholder hovedsagelig udlærte
og tilvandrede svendes optagelse i
lavet med angivelse af, hvad de i den
forbindelse har betalt.
189. 1728-1860 Diverse dokumenter 1 pk. ✓
(div.år). Anm.: Regnskabsnotitser 1728, 1785-
89, 1806-08 og 1811, pas og skudsmål
for skomagersvend Erich Rolfsen af
Randers 1762, korrespondance og regn-
skabssager 1764-1860 div.år, retsud-
skrifter vedr. lavets sag mod købmand
Weihe for indgreb i næringen.

K.

18. Kønns Lige

16. " " "

1755

1700 1800

Kronborg geværfabrik
=====

Svendelavet

190. 1755-1868. Diverse papirer 1 pk.

Anm.: 1) Zünftig tiltaleformular på tysk til brug ved ladens åbning fra 18. århundrede med udvidet, dansk udgave (trykt) fra 1845. 2) Reglement af 22. november 1755 med senere tilføjelser (Aparto Poncter) fra 1776 og 1790 og godkendelse 1814. På bagsiden "Artickel Brief vor die Gesellen".....d.18. Augustii 1776. 3) Sygdomsreglement underskrevet inspektøren på "Hellebecks Hof" 14. juli 1772. 4) Dansk kopi af kontrakt af 2. juni 1789 mellem svendene og "hende som påtager sig Krankstuens og de syges Opvartning". 5) "En Enighed og Overensstemmelse" om orden under lavsmøder m.v., 18. århundrede. 6) Almindeligt reglement 1828. 7) Udkast til love for de ugifte svendes forening af 22. marts 1862. 8) Udaterede medlemslister fra 18. og 19. århundrede. 9) Brev fra fabriksledelsen om svendenes lønstigning og fødevarepriserne 25. september 1813.

K ø g e

=====

Bagerne

191. 1702-1864. Lavsprotokol 1 bd. ✓

Anm.: Autoriseret af magistraten 16. august 1701 i.h.t. på ny at indrette bagerlav i købstæderne. Autorisationen tinglæst på bytinget 29. august. Igen autoriseret af magistraten 16. december 1749 i.h.t. kgl. befaling af 14. oktober 1749. Indeholder lavsamlinger, oldermandsvalg, ind- og udskrivning af drenge og optagelse af nye mestre.

192. 1831-64. Regnskabsbog 1 bd. ¹

Anm.: Regnskaber over lavets indtægt og udgift. Indlagt lavets kontrabog ved Sparekassen for Køge og Omegn 1836-62.

Handskemagerne

193. 1749-1862 (div.år). Lavsprotokol 1 bd. ✓

Anm.: Kun de første 12 sider er benyttet, hovedsagelig til meddelelser om optagelse af nye mestre. Protokollen er forsynet med byens og handskemagerlavets segl.

Lige

Skinderne

1541. Skrå for skinderlavet 1 hft.

Køge - skinderne - skomagerne

Anm.: Udstedt af borgmestre og råd 30.november 1541. Afskrift på pergament. Opbevares i Rigsarkivet under Køge skinderlav.

Skomagerne

194. 1673-1819. Lavsbog 1 bd. ✓

Anm.: Kun ført regelmæssigt til ca. 1750. Indeholder fra dette tidsrum forhandlinger i lavssamlinger, optagelse af nye mestre, regnskab for tidepenge og begravelseshjælp. Fol. 113, 125-26 bestemmelser vedr. lavshuset 1723-45. Fol. 115-20, 124-25 og 127-28 regnskabsnotitser om lån, mesterkost og begravelseshjælp 1717-80 div.år. Fol. 121-24 indskrivning af drenge 1674-81.

195. 1750-1906. Lavsbog 1 bd. ✓

Anm.: Indtil 1872 medunderskrevet af magistraten. Indledes med fortegnelse over mestre 1750. På omslagets inderside redegørelse for indkøb af ligklæde 1783-94. Fol.6 en redegørelse for lavshusets tilstand og historie fra ca.1810. Iøvrigt især referat af lavssamlinger, mesteroptagelse og oldermandsvalg. 1860-85 hovedsagelig regnskabsaflæggelse. Ca.1885 vedtægter for skomagermestrenes lav i Køge samt vedtægter for ligkassen. 1892-1906 udelukkende regnskabsindførsler, hovedsagelig vedr. ligkassen.

196. 1755-1838. Ind- og udskrivning af drenge 1 bd. ✓

197. 1780-1823. Regnskabsbog 1 hft. ✓

Anm.: Notitser og regnskaber vedr. ladens indtægter og udgifter 1780-1823 samt restantliste ca.1787-ca. 1810.

Køge - skomagerne - skrædderne

198. 1839. Restancebog 1 hft. U
199. 1842-1905. Oldermændens opkrævningsliste 1 bd. U
Anm.: Årlige opkrævningslister. Bagiliste over lavets medlemmer 1841 med angivelse af, hvornår de er optaget i lavet og hvornår de er døde.
200. 1674-1818. Svendenes lavsbog 1 bd. U
Anm.: Fol.4-86 alfabetisk navnefortegnelse efter fornavne, fra 1772 med tilføjelse af årstal. Fol.87-156 og 175-220 tidepengeregnskab 1674-1818, fra 1728 regnskab for kassebeholdning og inventar ved overlevering til ny oldermænd. Fol.158-74 regnskab over kassebeholdning og inventar 1674-1727. Afgørelse af stridigheder, straffebestemmelser m.v. 1698-1798 div.år fol.5-6, 95, 156-57 og 220.
201. 1818-1906. Svendenes lavsbog 1 bd. U
Anm.: Protokol for kvartalsmøder med regnskabsaflæggelse, valg af oldgesel osv.
202. 1646-1904 (div.år). Diverse dokumenter 1 pk.
Anm.: 1) 1646-1885 dokumenter og korrespondance. Heri sager vedr. indgreb i næringen fra bønhaser i landdistrikterne 1646-1744, retsudskrifter m.v. vedr. indgreb i næringen samt almindelig korrespondance, især fra 19.århundrede. 2) 1794-1904 regnskabssager, især oldermændsregnskaber over udgifter samt en del udgiftsbilag.

Skrædderne

203. 1622. Skrå 1 hft. U
Anm.: Udstedt af borgmestre og råd

Køge - skrædderne - smedene

27.juni 1622. Side 1 tilføjelser af
15.maj 1623 og side 2 tilføjelser af
29.september 1661.

204. 1623-84. Lavsbog 1 bd. v

Anm.: Indledes med oversigt over mestrene 1623. 1) Optagelse af nye mestere 1625-62. 2) Lavssamlinger, oldermandsvalg, regnskab m.v. 1623-62. 3) 1663-84 indføres optagelse af nye mestere og lavssamlinger imellem hinanden og uden orden.

205. 1683-1862. Lavsbog 1 bd. v

Anm.: Ind- og udskrivning af drenge, lavssamlinger og i nogle tilfælde optagelse af nye mestere.

206. 1823-60. Regnskabsbog 1 bd. v

Anm.: Bekostet 1836 "for at forebygge misbrug og mistanke og for at ihukomme, hvad der ved lavet må foregå uden at vedkomme den egentlig autoriserede lavsprotokol". Indeholder foruden regnskaber og notitser herom for tiden 1823-60 også fortegnelse over lavets inventar 1836 samt beskrivelse "lavets omstændigheder ved indstævning" (for politiretten i anledning af indgreb i lavsrettighederne) 1824-39.

207. 1828-61. Svendenes regnskabsbog 1 bd. v

Anm.: Regnskab over indtægt og udgift. Forrest er indført en kgl. resolution af 16.januar 1828 om sygehjælp af lavet til svendene.

Smedene

208. 1681-82,
1752. Lavsartikler m.v. 1 bd. v

Anm.: På bindet "Laugs-Articler for

Køge - smedene

Smede-Lauget i Kiøge 1784". Indehol-
der trykte artikler for smedelavet
i København af 11.august 1752, for-
ordning om lavene i købstæderne af
23.december 1681 og forordning om
svende og drenge i købstæderne af
6. maj 1682.

209-211. 1609-1864. Lavsboøger 3 bd. v

Nemlig:

Nr.209, 1609-48 1 bd.

Anm.: Stærkt medtaget af fugt
m.v. De første 33 blade mangler.
Almindelige lavssamlinger, regn-
skaber, afgørelse af stridighe-
der, også mellem svendene. På
sidste side en ny priskurant for
grovsmedearbejde 1665.

Nr.210, 1649-1752 1 bd.

Anm.: Heri også indskrivning af
drenge.

Nr.211, 1750-1864 1 bd.

Anm.: Forfra protokol for lavs-
samlinger, regnskaber m.v. Fra
midten ind- og udskrivning af
drenge 1752-1864.

212. 1653-81, 1724-1848. Lavs bog for svendene 1 bd.

Anm.: Ført helt kronologisk. Regn-
skab, notitser om møder, optagelse
af nye svende, forholdet til mestre-
ne m.v.

213. 1638-49. Svendenes "sorte bog" 1 bd.

Anm.: "Till at indschriffue huilche
Svenne som forbryder sigh udi mod
Lauget". Kun få indførsler. En en-
kelt indførsel fra 1681 og 1797.

214. 1650-1864 (div.år). Diverse dokumenter 1 pk. y

Anm.: 1) 1650-53 brudstykke af lavs-
bog for svendene. 2) Sager vedrøren-
de svendene med bl.a. memorial over
bidrag til skiltet 1725, overenskomst
om forholdet til mestrene, fremmede

Køge - smedene - snedkerne

svende 1745. 3) 1735-1823 korrespon-
dance m.v. vedrørende mesterlavet.

Snedkerne

215. 1622-24. Lavsskråer 1 pk. ^c
Anm.: 1) Skrå for snedkerlavet ud-
stedt af borgmestre og råd 27.juni
1622 med tilføjelse af 15.maj 1623.
Notitser om senere tinglysninger
1655 og 1674. 2) Skrå for svendene
udstedt af borgmester og råd 24.
marts 1624.
216. 1623-80. Lavsbog 1 bd. ^v
Anm.: "Snedckernis Tegne Bogh".
Lavssamlinger, afgørelse af stridig-
heder, oldermandsvalg, optagelse og
afgang af mestre m.v. 1628-29 og
1637-55 er ført på tysk. Har oprin-
deligt bestået af to hefter 1623-39
og 1639-80, som senere er samlet i
et bind.
217. 1680-1828. Lavsbog 1 bd. ^v
Anm.: Svarer indtil 1692 til lavsbo-
gen 1623-80. Fra 1692 er protokollen
imidlertid kun brugt til ind- og ud-
skrivning af mestre og drenge.
218. 1828-83. Ind- og udskrivningsbog for drenge .. 1 bd. ^v
219. 1750-1885. Forsamlingsprotokol 1 bd. ^v
Anm.: Tidepengeregnskab, aflæggelse
af svendeprøver og forfærdigelse af
mesterstykker. Indledes med oversigt
over lavets medlemmer 1750.
220. 1782-1884. Mestrenes regnskabsbog 1 bd. ^v
Anm.: Foran i bindet tidepengeregn-

Køge - snedkerne - vognmændene

skab 1782-1861 og ligkasseregnskab 1861-84. Bagi udgiftsregnskaber og notitser 1788-1833.

221. 1624-86 (div.år). Svendenes regnskabsbog 1 bd.^u
Anm.: Ført på tysk 1624-65. Notitser om indtægt og udgift ved svendeladen, hovedsagelig i forbindelse med skilt- og tidepenge. Oprindeligt 3 hefter: 1) 1624-34, 2) 1634-49 og 3) 1649-65, 1674-83 og 1686.
- 222-223. 1759-1884. Svendenes regnskabsbøger 2 bd.^u
Anm.: Ikke ført 1868-79. Næsten udelukkende tidepengeregnskab.
Nr. 222, 1759-1802 1 bd.
- 223, 1803-84 1 bd.
224. 1633-1885 (div.år). Diverse dokumenter 1 pk.^u
Anm.: 1633-80 hovedsagelig retsudskrifter vedr. indgreb i næringen m.v. samt en oversigt over, hvad det koster at blive behøvlet i Køge. Derefter retsudskrifter og korrespondance. Ingen regnskabssager.

Vognmændene

225. 1713-52. Protokol over kørselsomgangen 1 bd.^u
Anm.: Indrettet for at oldermanden "rigtig haver at antegne ved Dag og Datum efter rigtige Omgang, hvorledes Vognmændene kører, lange eller korte Rejser, item Forspands Heste, alt til de Rejsendes Befordring uden nogen ophold". Med angivelse af hvilke ture, den enkelte vognmand har kørt indenfor den enkelte omgang.

Maribo

=====

Arkivalier fra ligbærerne, skrædderne, smedene, snedkerne og væverne findes også i Lolland-Falsters stiftsmuseum.

Ligbærerne

226. 1758-1874. Lavsbog 1 bd.

Anm.: Referat af lavssamlinger med valg af oldermænd og optagelse af nye medlemmer. 1851-72 indførsler vedrørende ligkassen. Under 1760 kopi af lavets artikler fra 1750.

Skomagerne

227-228. 1696-1867. Lavsbøger 2 bd. ✓

Nemlig:

Nr. 227, 1696-1850 1 bd.

Anm.: Lavssamlinger, oldermændsvalg, optagelse af mestre, ind- og udskrivning af drenge.

Nr. 228, 1850-67 1 bd.

Anm.: Indledes med oversigt over lavsmestrene med angivelse af optagelsesdato. Iøvrigt kun ind- og udskrivning af drenge.

Skrædderne

229. 1624. Lavsartikler 1 hft. ✓

Anm.: Udstedt af borgmester og råd 6. november 1624.

230-231. 1686-1861. Lavspotokoller 2 bd. ✓

Maribo - skrædderne - smedene - snedkerne og drejerne

Nemlig:

Nr. 230, 1686-1852 1 bd.

Anm.: Indledes med oversigt over skrædderne 1686. Almindelige lavsforretninger med mesteroptagelse, ind- og udskrivning, ol-dermandsvalg m.v. Fol.27 inventaroversigt fra 1726.

Nr. 231, 1852-61 1 bd.

Anm.: I virkeligheden kun ind- og udskrivning af drenge.

232. 1790-1867. Ligkassebog 1 bd.

Anm.: Regnskab over indtægt og udgift. Undertiden kun over medlemmer- nes indbetalinger.

Smedene

233. 1717-1861. Lavsprotokol 1 bd.

Anm.: "Laugs Bog for Schmedtene i Marie Bo". Heri efter 1757 også ind- og udskrivning af drenge, som opta- ger de fleste tilførsler.

234. 1717-57, 1838-42. Lavsbog 1 bd.

Anm.: 1717-57 hovedsagelig lærekon- trakter og regnskab over tidepønge. 1838-42 udelukkende regnskabsnotit- ser.

Snedkerne og drejerne

235. 1718-1869. Lavsbog 1 bd.

Anm.: Fra 1726 tales kun om snedker- ne. Almindelige lavsforretninger. Fra 1827 hovedsagelig ind- og udskrivning af drenge. Fol.55-56 plan om indret- ning af ligkassen 1827.

Maribo - snedkerne og drejerne - væverne

236-237. 1753-1865. Regnskabsbøger for tidepenge 2 bd.

Anm.: Indtil ca.1800 notitser over,
hvad der er indgået. Derefter indførs-
ler om de enkelte mestres betalinger.

Nemlig:

Nr. 236, 1753-1823 1 bd.
- 237, 1824-65 1 bd.

Væverne

238. 1832-61. Lavsprøtokol 1 bd.

Anm.: Optagelse af mestre, ind- og ud-
skrivning af drenge.

Nakskov

=====

Arkivalier fra byens bagere, handskemagere, skomagere og vævere findes også i Lolland-Falsters stiftmuseum.

Bagerne

239. 1758-1862. Kopibog 1 bd.
Anm.: Autoriseret som "Nachschou Bagerlavets Contrabog, hvorudi indføres alt, hvad af Bagerlavet dependerer". Indeholder optagelse af nye mestre og ind- og udskrivning af drenge, ofte med lærekontrakter indført in extenso.

Handskemagerne og peltznerne

240. 1707-1825. Lavsbog 1 bd.
"Peltznerns og Handskemagers Lagsbog". Autoriseret 8.juli 1707 eftersom byens 3 handskemagere havde ønsket at danne et lav. Indeholder lavssamlinger, ind- og udskrivning af drenge, indsættelse af oldermænd m.v.
241. 1826-57. Lavsbog 1 bd.
Anm.: Optagelse af nye mestre, ind- og udskrivning af drenge.
- 242-243. 1707-1857 (div.år). Kontrabøger 2 bd.
Anm.: Autoriseret som kontrabøger. Svarer indholdsmæssigt til lavsbøgerne, selv om ordlyden i de enkelte indførsler ikke altid er identisk.
- Nemlig:
Nr.242, 1707-1804 1 bd.
- 243, 1807-57 1 bd.

Nakskov - Ligbærerne - murmestrene og tømmermændene -
skomagerne

Ligbærerne

244. 1735-1861. Kopibog 1 bd. v
Anm.: "Liigberrernis Copie Bog".
Ligbærerlavet var oprettet 1682, og
skulle have 12 medlemmer (jfr. pro-
tokollens fol.1-2). Indeholder for-
handlinger på lavsforsamlinger, især
vedrørende optagelse af nye medlemmer.
Bagfra er indført en kort beretning
om en fest 2.april 1735.

Murmestrene og tømmermændene

245. 1757-1835. Lavsbog 1 bd.
Anm.: Autoriseret til "Laugs Hoved
Protocoll.....hvorudi indføres alt
hvad ved Laugs Retten passerer, som
Mestrene, Svenne eller Drengene ved-
kommer, saavel som forefaldende Di-
sputer, der af Lauget dependerer".
Foruden en del retssager er hoved-
indholdet optagelse af nye mestre,
ind- og udskrivning af drenge.
246. 1753-1835. Kontrabog 1 bd.
Anm.: Stort set identisk med lavs-
bogen 1757-1835, idet der dog i
kontrabogen er indført flere lære-
kontrakter in extenso.

Skomagerne

247. 1685-1713. Lavsbog 1 bd. v
Anm.: "Skomagerlaugets Kvitterbog".
Indførslerne fra 1685 begynder et
stykke inde i bogen, mens de faste
indførsler er fra 1712-13, en fort-
sættelse af bageste bindplades in-
derside. Enkelte lavsforhandlinger
og medlemslister.....således fra 1685,

Nakskov - skomagerne - skrædderne - smedene

men iøvrigt hovedsagelig optagelse af nye mestre og indskrivning af drenge.

248. 1828-61. Kontrabog 1 bd.
Anm.: "Skomager Laugets Contra Bog".
Indeholder optagelse af mestre, ind- og udskrivning af drenge.

Skrædderne

249. 1748-1850. Lavsbog 1 bd.
Anm.: Forhandlinger på lavssamlinger, oldermændsvalg m.v., optagelse af nye mestre, ind- og udskrivning af drenge samt referater fra lavsrettens sager og domme. Lavsretten var en særlig ret til afgørelser af stridigheder og forseelser mod lavets regler. Magistraten præsiderede for lavsretten, hvis virksomhed synes at ophøre i løbet af det 18. århundrede.

Smedene

- 250-251. 1682-1861. Lavsbøger 2 bd.
Anm.: Enkelte indførsler vedrørende egentlige lavsforhandlinger, men hovedsagelig optagelse af mestre og ind- og udskrivning af drenge.
Nemlig:
Nr. 250, 1682-1749 1 bd.
Anm.: "Smiddenis Laugs Bog 1682", men egentlige indførsler begynder først 1685. Foran indlagt løst blad med medlemsfortegnelse 1682.
Nr. 251, 1749-1861 1 bd.

Nakskov - snedkerne - væverne

Snedkerne

252. 1738-1835. Kontrabog 1 bd.

Anm.: På bindet "Snedkr Kontra Bog".
Indeholder lavssamlinger, referater
og domme fra lavsretten, optagelse
af nye mestre og ind- og udskrivning
af drenge, som i det 19.århundrede
optager næsten hele pladsen.

253. 1818-62. Regnskabsprotokol 1 bd.

Anm.: Regnskab over indtægt og ud-
gift.

Væverne

254. 1683-1861. Lavsbog 1 bd.

Anm.: Heri skal "indføres alle de,
som lovlig og forsvarlig haver lært
samme Væver Haandværk og dygtig for
Mestere her i Staden allerede er
eller efterdags agter sig at nedsæt-
te og antaget vorder". Indeholder
forhandlinger på lavssamlinger i
lavsretten, optagelse af nye mestre,
ind- og udskrivning af drenge.

Nykøbing Falster

=====

Ligbærerne

Oprindeligt kaldet borger-, købmands eller købmagerlavet, senere ligsocietetet, borger-liglav eller ligbærerlavet. Lavet oprettet 1632 med borgmestre og råd som medlemmer og ansvarlige for regnskab m.m. Måtte kun bestå af fornemme borgere, som var uberygtede og ikke i forvejen var medlem af noget lav. Håndværkere var forment adgang. Nye medlemmer kunne kun optages med magistratens og iøvrigt flertallets samtykke.

Formålet var selskabeligt og især at medlemmerne havde pligt til efter tilsigelse at møde op ved et andet medlems begravelse.

Familiemedlemmer kunne komme ind under lavets forpligtelse, hvis de ønskede det. Medlemmer af lavsbrødrenes husstande var frit stillet. Der var ligklæde med videre, som kunne lejes ud.

Efter 1700 mistede lavet sit aristokratiske præg, håndværkere blev medlemmer, og det udviklede sig til et almindeligt ligbærerlav, hvad også blev den almindelige betegnelse for lavet. Lavet blev ophævet 1946. (jfr. iøvrigt Viggo Holm: Efterretninger om borger eller købmandslavet i Nykøbing på Falster 1883).

255. 1632-1795. Lavsbog 1 bd.

Anm.: På bindet: "Artickler udi Kiøbmendlavget i Nykiøbing i Falster anno 1687". Denne titel er måske fremkommet ved en ombinding af protokollen. Fra året 1687 er iøvrigt ingen ind-

Nykøbing F. - ligbærerne

førsler. Bogen omtales fol.103 som lavsbog. Forrest er indklæbet et regnskabsblad fra 1685, som må stamme fra en helt anden protokol, hvad formentlig også er tilfældet med en derefter indsat pennetegning af et skib. Iøvrigt indeholder bindet "fortegnelse på de personer, som først haver anfanget og stiftet dette borgerlav" fol.18, fortegnelser over de senere indtrådte medlemmer fol.68-70, lavsartikler af 18.marts 1632 fol.19-29, meddelelser om en i 1643 opsat papegøje og om en samme år stedfunden papegøjeskylning fol.41-47. Størstedelen af indførslerne omhandler dog lavssamlinger med regnskaber, tvister, oldermandsvalg, optagelse eller udtræden af medlemmer, ofte med egenhændige, delvis versificerede erklæringer. Foran i bindet er indsat en kronologisk indholdsfortegnelse, da indførslerne ikke er kronologiske.

256. 1796-1859, 1884-1909. Lavsbog 1 bd. v
Anm.: Uden på bindet: "Artikler udi Kiøbmandslavget i Nykiøbing i Falster anno 1796". Indledes med fortegnelse over lavets stifter og artiklerne fra 1632, begge dele er afskrift fra lavsbogen 1632-1795. Iøvrigt forhandlinger på lavssamlinger 1796-1859 og 1884-1909. Omhandler også "Borgerlavets ligkasse", der blev oprettet 2.januar 1810. Under 1833 findes kancelliets approbation på et nyt reglement for ligbærerlavet. Under 1883 en beretning om forhandlinger mellem byrådet og lavet om lavets stilling og taksterne for ligbæringen.
257. 1859-83. Forhandlingsprotokol 1 bd. v
Anm.: Mærket forhandlingsprotokol. Dækker lakunen i lavsbogen 1796-1909. Indeholder nyt reglement for lavet 1854 med ændringer af 1858.

Nykøbing F. - ligbærerne

258. 1910-47. Forhandlingsprotokol 1 bd.
Anm.: Indledes med afskrifter fra lavsbogen 1796-1909. Indeholder iøvrigt bestyrelsesforhandlinger og generalforsamlingsreferater til 1947, da lavet blev nedlagt.
- 259-261. 1857-1935. Regnskabsbøger 3 bd.
Nemlig:
Nr. 259, 1857-86 1 bd.
Anm.: Årlige indtægts- og udgiftsregnskaber med status.
Nr. 260, 1880-1918 1 bd.
Anm.: Årene 1880-86 svarer til regnskabsbog 1857-86.
Nr. 261, 1918-35 1 bd.
Anm.: Regnskaber over lavets indtægter og udgifter 1818-33 og regnskab for lavets rustbil 1925-35.
262. 1843-1947. Kassebog 1 bd.
263. 1724-1908. Bisiddernes kontrabog 1 bd.
Anm.: Indeholder fortegnelser over lavets medlemmer til forskellige tider og afskrift af lavets artikler, men de fleste indførsler omhandler indtægter og udgifter med udførlige angivelser af dem, der bæres til graven og af den derfor ydede betaling, ofte med datoantegnelser, så at bindet kan benyttes til at supplere den lakune, der findes i Nykøbing kirkebog for begravelser 1751-70.
264. 1908-46. Bisiddernes kontrabog 1 bd.
Anm.: Regnskaber over begravelser.
265. 1712-1856 (div. år). Regnskaber over indtægt og udgift .. 1 pk.
Anm.: Omfatter årene 1712-13, 1718-21,

Nykøbing F. - ligbærerne - skomagerne

1726-29, 1787-99, 1801, 1804-17,
1820, 1842-49 og 1853-56.

266. 1712-1946 Diverse Regnskabssager 1 pk.
(div.år). Anm.: Indeholder enkelte restancelister og opgørelser fra det 18.århundrede, og iøvrigt statusopgørelser og regninger samt regnskab ved lavets ophør 31.december 1946.
267. 1718-1909 Korrespondance 1 pk.
(div.år). Anm.: Indeholder hovedsagelig ansøgninger om fri ligbæring og klager fra medlemmer. Et brev fra 1823 indeholder reglement for ligsocietetet i Odense. Sager fra følgende år 1718, 1725-26, 1787, 1789-90, 1793, 1799, 1823, 1843, 1854, 1857, 1864, 1883, og 1908-09.
268. 1691-1938 Diverse sager 1 pk.
(div.år). Anm.: Heri bl.a. nye regler for lavet 1726 og 1728, forslag til ændringer i reglementet 1841, nyt reglement 1854, ændringer i reglementet 1858, nyt reglement 1883, reglement 1892, beretning om forhandlingerne med byrådet 1883, udskrift af tingbøger 1691, domsudskrift 1926, kontrakt med vognmand 1936, forsikringspolicer, fotografi af lavets velkomst og af dets medlemmer ved dets ophævelse.

Skomagerne

269. 1683-1862. Lavsbog 1 bd.
Anm.: Indledes med artiklerne af 4.november 1682 og en oversigt over medlemmerne i lavet. Fol.5-110 lavsforhandlinger med valg af oldermænd, optagelse og udtræden af mestre m.v. 1683-1862. Fol.151-281 ind- og ud-

Nykøbing F. - skomagerne - skrædderne

skrivning af lærlinge, undertiden med gengivelse af kontrakternes ordlyd 1683-1860. Fol.300-336 og fol. 112-118 om svendes adgang til at sidde mesterår m.v. 1718-1861. Fol. 337-338 fundats af 22.januar 1785 for skomagerlavets begravelses- og ligkasse. Fol.340-351 kopibog for udgåede breve, mest til magistraten 1717-21 og u.å.

270. 1700-1865. Svendenes lavsbog 1 bd. v

Anm.: Indledes med baggrund for lavets oprettelse og retningslinie for betaling af tidepenge. Indeholder optagelse af nye svende i broderskabet, undertiden med angivelse af hvad derved er betalt og afgørelser i enkelte stridigheder. Egentlige regnskabsnotitser først fra ca. 1840.

Skrædderne

271. 1683-1845. Lavsbog 1 bd. v

Anm.: Indledes med lavsartiklerne af 21.december 1683 samt oversigt over mestrene. Fol.6-80 lavsforhandlinger med optagelse af mestre, oldermandsvalg osv. 1683-1845. Herunder også ind- og udskrivning af drenge ca. 1770-1845. Fol.81-188 ind- og udskrivning af drenge, ofte med kopier af lærekontrakter 1684-1766.

272. 1846-62. Lavsbog 1 bd. v

Anm.: Fol.2-9 forevisning af mesterstykker og hvad mestrene ellers vedkommer. Fol.40-44 svendenes antagelse og indskrivning, og hvad svendene ellers vedkommer. Fol.180 indskrivning af drenge indtil 1850.

Nykøbing F. - skrædderne - smedene

273. 1631-61. Regnskabsbog 1 bd. ✓
Anm.: Notitser om diverse indtægter til lavet i forbindelse med ind- og udskrivning, mesterkost, tidepenge. Bogen har også i nogen grad fungeret som egentlig lavsbog. Bogen er i de første 5-6 år ført på tysk. Enkelte spredte indførsler fra tiden 1828-39.
274. 1836-53. Svendenes regnskabsprotokol 1 bd. ✓
Anm.: Hovedsagelig tidepengeregnskab og optagelse af nye svende og udlær-linge i broderskabet.

Smedene

275. 1752. Lavstartikler 1 hft. ✓
Anm.: Trykte artikler af 11. august 1752. I samme hefte en del ældre trykte placater m.v. vedr. håndværks-svende og drenge.
276. 1625-82. Lavsbog 1 bd. ✓
Anm.: Det fremgår af bogen, at lavet foruden grovsmede, kleinsmede, sporemagere, bøssemagere, sejermagere og guldsmede også omfattede f.eks. remmesnidere, felberedere, hvidgarvere og en række udenbys mestre. Dette ændredes efter 1680 og lavet skrumpede ind. Bindet indledes med artikler vedtaget af lavet 6.marts 1625. Foruden lavsforhandlinger indeholder det desuden mestres optagelse og udtræden 1629-82, ind- og udskrivning af drenge 1626-81, lavets inventarium 1635-67, samt en del senere indklæbede forordninger m.v. Protokollen er ikke ført kronologisk og på bindets inderside er indklæbet en dekilleret indholdsoversigt. 1726-95 div.år, er bindet tillige brugt som protokol for smedenes ligbærerlav, hvis artikler af 22.marts 1726 ses i

Nykøbing F. - smedene - snedkerne

afskrift. Det fremgår, at der da var så få mestre i lavet, at det kneb med selv at bære lig til jorden, og "saasom andere Laug nu hafver vedtagen, at ingen af dem maa hielpe os at bære Lieg, under 3 marks Straf", besluttede man at oprette et smedenes liglav med optagelse af nye medlemmer udenfor lavet. Bogen indeholder foruden artiklerne lister over ligbærerne, optagelse i ligbærerlavet og dets regnskaber fra tid til anden.

277-278. 1682-1862. Lavsbøger 2 bd.

Anm.: Lavsforsamlinger, optagelse af mestre, regnskabsaflæggelse, oldermandsvalg, lavsstridigheder, ind- og udskrivning af drenge m.v. Fra det 19. århundrede hovedsagelig optagelse af mestre og ind- og udskrivning af drenge.

Nemlig:

Nr. 277, 1682-1803 1 bd.
- 278, 1803-62 1 bd.

Snedkerne

279. 1729-1862. Lavsprøtokol 1 bd.

Anm.: Almindelige mesterlavsføretninger samt ind- og udskrivning for drenge.

Nysted

=====

For skrædderlavet 1723 henvises til Lolland-Falsters
Stiftsmuseum.

Ligbærerne

280. 1654-1826. Lavsprotokol 1 bd. ✓

Anm.: Lavet bestod oprindeligt hovedsagelig af håndværkere. 1731 sluttedes det sammen med skomagermestrenes liglav. Består af forhandlinger og regnskabsaflæggelser. Indtægterne kom fra medlemmerne, udleje af ligklædet og ved ligbæring.

Skomagerne

1634. Skrå 1 læg

Anm.: Udstedt af borgmester og råd 3. januar 1634. Original på pergament. Opbevares i Landsarkivets pergamentssamling.

Smedene

281. 1727-1862. Lavsprotokol 1 bd. ✓

Anm.: Almindelige lavsforretninger, men hovedsagelig ind- og udskrivning af drenge.

Nysted - smedene - snedkerne og tømrerne - væverne

282. 1726-1825 Diverse dokumenter 1 pk.
(div.år).
Anm.: Kun ganske få sager: Breve,
lærekontrakter, regnskabshefte og
retsudskrift.

Snedkerne og tømrerne

- 283-284. 1726-1862. Lavsprotokoller 2 bd.
Anm.: Almindelige lavsforretninger
samt ind- og udskrivning af drenge.
Nemlig:
Nr.283, 1726-1862 1 bd.
Nr.284, 1854-62 1 bd.
Anm.: Omhandler mesterstykker
og udskrivning af lærlinge.
Begyndelsen til specificeret
priskurant for drejerarbejde.

Væverne

285. 1723-1862. Lavsprotokol 1 bd.
Anm.: Almindelige lavsforretninger
og ind- og udskrivning af drenge.

Næstved

=====

Bagerne

286. 1731-1803. Ind- og udskrivningsprotokol for
drengene 1 bd.
Anm.: De fleste indskrivninger som
gengivelse af lærekontrakter in
extenso. Bindet begynder med en over-
sigt over de 4 mestre i lavet og
slutter med en bemærkning om, at man
nu i 1803 har anskaffet en ny ind- og
udskrivningsbog, "og da denne Laugets-
bog nu er kasseret, saa kand denne i
sin Tid, om 16 à 20 Aars Forløv, bli-
ve lagt i Mester Laden".

Skomagerne

287. 1767-1878. Lavsprøtokol 1 bd.
Anm.: Forsamlingsprøtokol med older-
mandsvalg, regnskabsafløggelse, op-
tagelse af nye mestre, antagelse af
mesterstykker.
288. 1826-78. Ind- og udskrivningsprøtokol for
drengene 1 bd.
Anm.: Indtil 1862 er lærekontrakter-
ne in extenso.

Smedene

289. 1606-17. Tegnebog 1 bd.

Næstved - smedene

Anm.: På titelbladet: "Laugs Tegne Bog. Denne er Smedernis Rette tegne Bog, udi huilckenn findis XXIX Blade". Indeholder optegnelser om lavsmedlemmernes forseelser og indbyrdes strid, deres gæld til lavet m.m. Fra 1608 dog hovedsagelig om indtægter og udgifter og om oldermændenes regnskabsaflæggelser. Bagi en enkelt indførsel om en lavsstrid 1647.

290-292. 1644-1862 (div.år). Lavsprotokoller 3 bd.

Anm.: Lavssamlinger og møder for lavsretten, undertiden med domme, oldermandsvalg, optagelse af nye mestre, regnskabsaflæggelser m.m. Især i sidste halvdel af det 17. århundrede også en del ind- og udskrivninger af drenge.

Nemlig:

Nr. 290, 1644-76 1 bd.

Anm.: Blad 1-4 og formentlig også slutningen mangler.

Nr. 291, 1681-1785 1 bd.

Anm.: Forrest afskrifter af forordninger vedr. lavsforhold 1681-84 og af smedenes lavsartikler 4.november 1682. De egentlige indførsler begynder 1686.

Nr. 292, 1785-1862 1 bd.

293-294. 1682-ca.1806. Indskrivningsbøger for drenge 2 bd.

Nemlig:

Nr. 293, 1682-1746 1 bd.

Anm.: Begyndelsen, blad 54-55, 89, 94 og muligvis slutningen mangler. Næsten alle indførsler er lærekontrakter in extenso. Indtil 1689 og 1714-18 udskrivningsoptegnelser. Enkelte optegnelser af anden art, således 6.marts 1717 om ladens istandsættelse.

Nr. 294, 1747-1806 1 bd.

Anm.: Såvel lærekontrakter in

Næstved - smedene

extenso som kortere notitser om indskrivninger. Sidste daterede kontrakt er fra 1805. Derefter 2 udaterede kontrakter, som synes at være fra 1806 eller 1807.

295-296. 1721-1832. Udskrivningsbøger for drenge 2 bd. v

Anm.: Indrettet "til at udskrive dem, som har stået i lære eller forbundet og dygtig er at gøres til svend".

Nemlig:

Nr. 295, 1721-1802 1 bd.

- 296, 1803-32 1 bd.

Anm.: Første halvdel indrettet af svendene til optagelse af udlær-linge, indbetaling af tidepenge og regnskab for svendeladen 1803-26. Anden halvdel, som har selvstændigt titelblad er indrettet af mestrene til udskrivning af drenge 1803-32.

297. 1832-64. Indskrivningsbog for udlærlinge 1 bd.

298. 1729-1801. Indtægtsbog 1 bd. v

Anm.: "Denne Bog er af Lauget indrettet, derudi at Aaldermanden skal holde rigtig Spiseficatzion ved Laugetz Indtræher og Inkomster". Indeholder optegnelser om lavets indtægter, bl.a. tidepenge, og om oldermændenes regnskabsaflæggelser.

299. 1766. Domsakt 1 bd. v

Anm.: Akt i en ved Næstved bytingsret den 7.april 1766 pådømt sag, der var anlagt 1765 af Andreas Maar, smed i Næstved, mod byens smedelav, fordi oldermanden m.flere smede i 1764 havde borttaget nogle skruestikker fra hans værksted. Maar forsøgte at nedsætte sig uden om lavet, hvis rettighed han bestred.

Næstved - smedene

300. 1702-03, 1847-48. Diverse dokumenter 1 pk. v
Anm.: Meget få sager. Det væsentligste er et detailleret oldermandsregnskab fra 1702, om hvilket der var strid, samt et regnskab vedr. vandrende svende 1848.
301. 1641-67, 1721-49. Svendenes lavsbog 1 bd. v
Anm.: På titelbladet: "Er det dene Bog, som Smede Suene findes ders Naffner schreffuet udi". Blad 1-36 indeholder en kronologisk fortegnelse 1641-67 over svende, der er indskrevet "i denne vores lavsbog", for størstedelen tilrejsende, men dog også udlærlinge fra Næstved. Blad 37-101 omfatter tiden 1641-67 og 1721-49, og indeholder hovedsagelig optegnelser om svendeladens indtægter og udgifter samt om svendenes kro, undertiden dog også om forskellige stridigheder, således under 1656 og 1662. Da indholdet i dette sidste afsnit ikke er indført i kronologisk orden, er en kronologisk ordnet indholdsfortegnelse indsat foran i bindet.
302. 1639-1735. Bog over skelme 1 bd. v
Anm.: Indeholder indførsler om svende, der "blev her indskreven for en skelm" for en eller anden forseelse. De forreste og sidste blade sværtede for at vise, at der er tale om "en sort bog". En efterskrift fra 1846 meddeler, at der "fandt ingen af de foranførte levende, derfor er deres Gæld eftergivet efter mit Skønende", og "da de samtlige Mestre, der vare til Stede, fandt, at der ikke kunde være noget imod dette, blive vi underskrevne enige med Johansen om, at de dog i deres Grav skulde være ærlige Mennesker". Bagfra er bogen benyttet som forhandlingsprotokol for Smedenens sygekasse 1865-75, med optegnelser om indtægter og udgifter, bestyrelsesvalg og generalforsamlinger.

Næstved - smedene

- 1865-75. "Forhandlingsbog for Smedenes
Sygekasse" 1 bd.
Anm.: Se Bog over Skelme 1639-1735.
Det officielle navn for sygekassen
synes at have været "Næstved Grov-
og Kleinsmedes og deres Folks Syge-
forening". Undertiden er også brugt
"Næstved Grov- og Kleinsmeds Syge-
forening" eller "Smedenes Sygekasse".
303. 1869-73. Bog over indtægter og udgifter ved
sygekassen 1 hft.
304. 1865-76. Regnskabsbilag m.m. vedr. sygekassen 1 pk.

Ringsted

=====

Lavets lade med deri værende dokumenter brændte 1747.

Skomagerne

305. 1750-1883. Lavsprøtokol 1 bd. 4
Anm.: Hovedsagelig lavssamlinger med
oldermandsvalg og optagelse af nye
mestre. Fra 1861 kun notitser om ind-
betalinger til lavets ligkasse indtil
dens afvikling med kapitalens forde-
ling i 1883.
306. 1750-1859. Svendenes lavsprøtokol 1 bd. 4
Anm.: Blad 1-26 indskrivning af nye
svende og udlærlinge i svendebrøder-
skabet 1750-1806. Blad 26-102 lavs-
møder med valg af oldgeseller og
indbetaling af tidepenge 1750-1806.
Blad 103-188 indskrivning af nye
svende, lavssamlinger med indbeta-
ling af tidepenge m.v.
307. 1749-1868. Ind- og udskrivningsprøtokol for
drengene 1 bd. 4
308. 1844-45. Regnskabsbog 1 hft. 4
Anm.: Regnskab over indtøgt og udgift.
Siden anvendt til regnskabsindførsler
vedrørende ligkassen 1855-56 og 1859-
61.
309. 1793-1860. Ligkassebog 1 hft.
Anm.: Notater om ind- og udbetaling.

Ringsted - skomagerne

310. 1863-68. Kassebog for ligkassen 1 hft.
311. 1748-1874 Diverse dokumenter 1 pk.
(div.år). Anm.: Korrespondance, retsudskrifter
og bilag vedr. ligkassen. Flest sager
fra tiden 1748-53.

Roskilde

=====

Ligbærerne

Roskilde Brandsocietet og Ligbærerlav blev oprettet 2.januar 1698. Mod at gøre tjeneste i "alt hvad brandvæsenet angik" fik det eneret på at bære lig af alle personer, som ikke i forvejen var medlem af et lav.

Disse privilegier beholdt lavet, efter at Roskilde havde fået sin særlige brandordning i 1735 og 1761.

312. 1791. Konfirmation af lavsartikler 1 pk. '
Anm.: Kopi. Kongelig konfirmation, lavsartikler af 3.december 1790, oversigt over medlemmerne samt en historisk redegørelse.
313. 1718-1870. Lavsprotokol 1 bd. '
Anm.: Indledes med reglementet af 2. januar 1698 og kopier af korrespondancer vedrørende lavets oprettelse. Lavssamlinger med oldermandsvalg, og grundige regnskaber.

Skomagerne

Mester og svendebreve se også Roskilde Museum.

- 15.årh. Skomagervendenes gildeskrå.
Anm.: Fra midten af det 15.århundrede. Pergament, 9 blade. Det kgl. bibliotek, Ny kgl. saml., 4, 1345 b.

Roskilde - skomagerne

ca.1430. Skomagersvendenes gildeskrå.

Anm.: Kopi på papir fra det 18.årh.
Det kgl.bibliotek, Kall, 4, 370.

314-315. 1736-1883. Lavsbøger 2 bd.

Anm.: Indeholder lavssamlinger, oldermandsvalg, optagelse af nye mestre, ind- og udskrivning af drenge. En væsentlig del af indholdet er indtil 1868 lærekontrakter in extenso. Efter 1868 kun ind- og udskrivning af drenge.

Nemlig:

Nr. 314, 1736-1832 1 bd.

Anm.: Blad 177-78 er udenfor den kronologiske orden indført særlige bestemmelser truffet på lavssamlinger 1761 og 1812-13.

Nr. 315, 1832-83 1 bd.

Anm.: Side 374-75 er udenfor den kronologiske orden indført særlige bestemmelse fra lavssamlinger i 1833 og 1837.

316. 1838-83. Forhandlingsprotokol 1 bd.

Anm.: Forhandlingsprotokol fra lavssamlinger vedrørende oldermandsvalg og især vedr. ligkassens forhold og regnskab.

317. 1720-1867. Ligkassebog 1 bd.

Anm.: "Denne er Skomagernis Laugs Bog som thil hørrer deris Lig Chase". Indledes med medlemsoversigter samt reglement og bestemmelser for ligkassen. Iøvrigt hovedsagelig regnskabsnotater om ind- og udbetaling og kun få beslutningsreferater. En del af indførslerne vedrører også selve lavets lade.

318. 1838-49. Regnskabsprotokol 1 bd.

Anm.: Foran indtægt og udgift ved ligkassen 1838-49. Fra midten ladens indtægt og udgift 1838-49.

Roskilde - skomagerne - skrædderne

319. 1881-84. Dokumenter vedrørende ligkassen 1 pk.
Anm.: Ganske få stykker, hovedsagelig
vedr. ligkassens ophævelse i 1884.

Skrædderne

320. 1623. Lavsskrå 1 bd.
Anm.: Givet af borgmestre og råd 12.
februar 1623. Ledsages af register,
der ganske kort rekapitulerer ind-
holdet af de enkelte artikler. Foran
i bindet oversigt over udgifterne
ved Rasmus Lands mesterstykke.
- 1687-1839. Lavsbog 1 bd.
Anm.: Opbevares i Roskilde Museum.
321. 1743-1861. Lavsprøtokol 1 bd.
Anm.: Lavsforsamlinger og tidepenge-
regnskaber.
322. 1835-58. Ind- og udskrivningsbog for drenge ... 1 bd.
- 323-324. 1740-1867. Svendenes regnskabsbøger 2 bd.
Anm.: Indtægt og udgift ved svendela-
den, men hovedsagelig tidepengereg-
skab.
- Nemlig:
- Nr. 323, 1740-1811 1 bd.
- 324, 1811-67 1 bd.
325. 1862-75. Sygekassens forhandlingsprotokol 1 bd.
326. 1862-77. Sygekassens indskrivningsbog 1 bd.
327. 1862-73. Medlemsfortegnelse for sygekassen 1 bd.
Anm.: Omfatter kun medlemmer, der er

Roskilde - skrædderne - smedene

under sygebehandling. Med angivelse af, hvad der betaales de syge.

328. 1862-75. Dokumenter vedr. sygekassen 1 pk. ✓
Anm.: Vedtægter, regninger og bilag.

Smedene

1491. Lavsskrå 1 hft.

Anm.: Uden dag. Udstedt af borgmester, byfoged og råd. Pergament. Nogle steder ulæselig. Opbevares i landsarkivets pergamentsamling. Indlagt kong Hans' stadfæstelsesbrev på pergament af 28. december 1492. Afskrift fra det 18. eller 19. århundrede findes på Det kongelige bibliotek, Ny kgl. saml., 4, 1345 b.

329. 1623. Lavsskrå 1 hft.

Anm.: Udstedt af borgmester og råd 23. februar 1623. Originalt håndskrift på papir indbundet i skind. Byens segl vedhænger. Bagi er tilføjet en bestemmelse af 30. september 1678, "der stævne holdtes". Bestemmelsen omhandler omløben efter arbejde.

330. 1719-1906. Mestrenes indskrivningsprotokol 1 bd. ✓

Anm.: Autoriseret som lavsprotokol. Der er en del optegnelser vedrørende lavet i almindelighed, enkelte indførsler om drenge og mange indførsler om mesterstykker og optagelse af nye mestre. Ikke benyttet 1863-89 og derefter hovedsagelig til oplysninger om forfærdigede svendestykker.

331. 1735-1873. Mestrenes opslagsbog 1 bd. ✓

Anm.: Er mestrenes regnskabsbog. Indeholder tidepengeregnskaber og laderegnskaber. Bagfra diverse regnskabsoptegnelser 1747-1809, især om gæld til eller lån fra laden.

Roskilde - smedene

332. 1683-1725. Læredrengekontrakter 1 bd. t
Anm.: "Roeschilde Byes Smedelaugs Bog, huor udi Lære Drenges Contracter Ord fra Ord skal indførís". Ingen kontrakter er dog indført i deres fulde ordlyd. Heri også en del optegnelser om lavets forhold i almindelighed, oldermandsvalg osv. Ikke ført helt kronologisk. Alfabetisk register over læredrenge.
333. 1662. Svendenes lavsartikler 1 hft. t
Anm.: Givet af borgmester og råd. Uden dag. Til lavsartiklerne er føjet nogle bestemmelser taget 2. marts 1674 på "lavsstævne udi oldermanden Niels Andersens hus udi borgmester Berent Meyers samt menige mestres nærværelse". Bestemmelser omhandler fri-mandage.
- 334-337. 1663-1860. Smedenes lavsbøger 4 bd. v
Nemlig:
Nr. 334, 1663-1725 1 bd.
Anm.: Hovedsagelig optegnelser om indskrevne, om de af den erlagte "indskriverpenge", skænk, tidepenge og andre regnskabsoptegnelser. Foran i bindet en kronologisk indholdsoversigt.
Nr. 335, 1717-68 1 bd.
Anm.: Svarer til nr. 334, som den fortsætter.
Nr. 336, 1768-1833 1 bd.
Anm.: Antager fra ca. 1800 mere og mere karakter af regnskabsbog for svendeladen.
Nr. 337, 1833-60 1 bd.
Anm.: I virkeligheden regnskab over svendeladens indtægter og udgifter.
338. 1666-1749. Svende der forbryder sig 1 bd. v
Anm.: Indeholder foruden en omstændelig autorisation kun fire indførsler.

Roskilde - smedene - snedkerne

339. 1666-67, Diverse sager 1 pk.
1853-72. Anm.: Fra det 17.århundrede en obli-
gation af 1666 og en erklæring om en
lærlings forhold. Fra det 19.århundre-
de nogle få kvitteringer og regnskabs-
bilag.

Snedkerne

340. 1623. Lavsartikler 1 pk.
Anm.: Der er sat plads af til date-
ring, men dagen er ikke indført.
Sandsynligvis kun udkast. I alt 28
artikler.
341. 17. årh. Lavsartikler 1 bd.
Anm.: Udaterede, men skriften fra det
17.århundredes 1.halvdel. Indbundet
i rødt skind ligesom andre lavsartik-
ler, udstedt i Roskilde 1623. Da ar-
tiklerne er en udvidet udgave, 35
artikler, af foranførte lavsartikler,
er de sandsynligvis fra ca.1623-24.
Der står, at byens segl er vedhængt,
og bindet er forsynet med indsnit
hertil, men forsegling har aldrig fun-
det sted.
342. 1611-86. Lavsbog 1 bd.
Anm.: Blad 3-95 nogenlunde kronologisk
ordnede indførsler om optagelse af nye
mestre, ind- og udskrivning af drenge
og stridigheder i lavet 1611-86. Blad
105 udgifter til anskaffelser 1641-76.
Blad 107 strid om oldermandsvalg 1668.
Blad 111 mestres og svendes erklæring
i anledning af straffet snedker 1632.
Blad 120 regler for ligkistefremstil-
ling 1663. Blad 121 anklage mod svend
for at være rømt fra Ringsted. Blad
122-23 laderegnskaber og indtægtsnota-
ter 1650-81. Blad 131 forlig 1650.
Blad 127, 133-45 regnskabsnotater vedr.
laden og de fattiges penge 1628-77.

Roskilde - snedkerne - tømrerne

343. 1682-1850. Lavsprotokol 1 bd.
Anm.: Indtil 1686 indførsler om drenge, men derefter hovedsagelig optegnelser om lavets forskellige tilgodehavender, indtægter, udgifter og kassebeholdninger. Antager i det 19. århundrede karakter af regnskabsbog. Ingen indførsler fra tiden 1750-1815.
344. 1684-1850. Lavsprotokol 1 bd.
Anm.: I begyndelsen en del lærekontrakter in extenso, men iøvrigt forhandlinger på lavssamlinger med optagelse af nye mestre, ind- og udskrivning af drenge, indsættelse af oldermænd og bisiddere samt lavsstridigheder.
345. 1700-1860 (div.år). Blandede akter 1 pk.
Anm.: Hovedsagelig korrespondance.
346. 1681-82, 1800-40, 1888. (div.år). Tryksager 1 pk.
Anm.: 1681-82 forordninger og plakater vedrørende lavene og håndværkerne. 1840 underretning for de svende, som agter at forfærdige mesterstykke i København i snedkerprofessionen. 1888 love for snedkermestrenes forening.

Tømrerne

347. 1851. Svendeløn for tømrerarbejde antaget af mestre og svende 1 hft.
Anm.: Udarbejdet på grundlag af skrivelse af 24. januar 1851 fra svendene til oldermændene vedrørende betalingen for arbejdet. I denne anledning er af en af lavet udvalgt komité udarbejdet denne priskurant.

Roskilde - vognmændene

Rødby - skomagerne

Vognmændene

348. 1700-1867. Lavsprotokol 1 bd.
Anm.: Indledes med oversigt over vognmændene 1700. Lavsforhandlinger, korrespondance om lavet og beforderingsvæsenet, medlemsfortegnelser og regnskaber.
349. 1701-1882 (div.år). Diverse papirer 1 pk.
Anm.: Korrespondance og retsudskrifter. Især sager 1701-05 og 1882 - over vognmandslodderne.

Rødby

=====

Skomagerne

350. 1695-1864. Lavsprotokol 1 bd.
Anm.: Blad 7-11 og 106-120 indføresler for tiden indtil 1719, herunder også indskrivning af drenge. Resten af bogen 1724-1864 indføresler af spredt karakter, hovedsagelig regnskabsnotater og medlemslister. 1719-23 ingen indføresler.
351. 1719-1861. Lavsprotokol 1 bd.
Anm.: Almindelige lavsforhandlinger. Tillige ind- og udskrivningsprotokol for drenge.

Sakskøbing

=====

Handskemagerne

352. 1759-1860. Lavsprotokol 1 bd. v
Anm.: Almindelige lavsforhandlinger, især optagelse af nye mestre og indskrivning af drenge. Kun 17 blade anvendt for hele perioden.

Skrædderne

353. 1731-1862. Lavsprotokol 1 bd. v
Anm.: Almindelige lavsforretninger, især optagelse af nye mestre og indskrivning af drenge. Fol. 810 tilføjet reglement for skrædderlavets ligkasse af 30. september 1841 og regnskab for ligkassen 1841-64.

Snedkerne, Smedene og Murerne

354. 1732-1863. Lavsprotokol 1 bd. v
Anm.: Indledes med korrespondance om lavets oprettelse. Indeholder referater fra lavsmøder, oldermandsindsættelse, optagelse af nye mestre, ind- og udskrivning m.v.
- 1760-1826. Smedesvendenes tidepengebog 1 bd.
Anm.: Opbevares i Lolland-Falsters Stiftsmuseum.

Skelskør

=====

Skomagerne

355. 1720-82. Lavsprøtokol 1 bd.
Anm.: Lavsforsamlinger, oldermænds-indsættelse og optagelse af nye mestre.
356. 1729-86. Ind- og udskrivningsbog for drenge .. 1 bd.
Anm.: I de fleste tilfælde er lærekontrakter indført in extenso.
- 357-359. 1736-1862. Svendenes lavsprøtoller 3 bd.
Nemlig:
Nr. 357, 1736-1824 1 bd.
Anm.: De første sider tabt. Indledes med sidste del af skomager-svendenes "Convention og indbyrdes forening" af 28.december 1736. Indeholder især optagelse af nye medlemmer, notater om tidepenge-regnskab og enkelte anskaffelses-sager.
Nr. 358, 1831-51 1 bd.
Anm.: Hovedsagelig regnskabs-notater.
Nr. 359, 1851-62 1 bd.
Anm.: Tidepengeregnskab og optagelse af nye medlemmer.
360. 1748-83. Svendenes regnskabsbog over udbetalt rejsestyr 1 bd.
361. 1720-1830. Diverse dokumenter 1 pk.
Anm.: Korrespondance og retsudskrifter.

Skelskør - smedene

Smedene

- 362-363. 1734-1860. Lavsprøtøkoller 2 bd.
- Nemlig:
Nr. 362, 1734-1859 1 bd.
Anm.: Hovedsagelig egentlig lavsforhandlinger, men også optagelse af nye mestre og oldermændsvalg.
Nr. 363, 1824-60 1 bd.
Anm.: Hovedsagelig udskrivning af drengene og forfærdigelse af mesterstykker.
- 364-365. 1737-1853. Drengenes kontraktbøger 2 bd.
- Anm.: De fleste lærekontrakter er indført in extenso.
Nemlig:
Nr. 364, 1737-81 1 bd.
- 365, 1783-1853 1 bd.
366. 1858-59. "Smedelaugets Sorte-Bog" 1 bd.
- Anm.: Indbundet i sort lærred med forgyldt titel. Kun få indførsler, der alle går ud på, at en eller anden svend er indført til spot og skam, uden at grunden angives.
367. 1853-60. "Smedelaugets Hvide-Bog" 1 bd.
- Anm.: Indbundet i hvidt lærred med forgyldt titel. Tidepengeregnskab for svendene.
368. 1853-60. Regnskabskladde for svendene 1 hft.

Slagelse

=====

Skomagerne

369. 1774-1862. Svendenes protokol 1 bd. \
- Anm.: I hovedsagen indskrivning af nye svende og regnskabsnotater. En del sider mangler, således i begyndelsen, hvor kun artikel 6-8 af svendenes reglement er med.

Smedene

370. 1638-1828 (div.år). Skrivebog 1 bd. \
- Anm.: Blad 1-2 indledning. Blad 3-5 medlemsfortegnelser 1671-82. Derefter er fra 1638-1731 afsat nogle sider til hver mester i den rækkefølge, hvori de blev optaget i lavet. Herunder er opført hvad pågældende mester har betalt i tidepenge, hans forhold til andre mestre og lavet samt ind- og udskrivning af hans drenge. Hist og her enkelte indførsler om almindelige lavsandsliggende. Blad 45-73 er på ledige pladser i kronologisk orden indført referater af svendemøder 1783-1828. Det fremgår, at lavet også havde udenbys mestre, således fra Sorø.
- 371-372. 1791-1865. Lavsprotokoller 2 bd. \
- Anm.: Optagelse af nye mestre, oldermandsindsættelse, ind- og udskrivning af drenge og regnskabsnotater.
- Nemlig:
- Nr. 371, 1791-1851 1 bd.
- 372, 1851-65 1 bd.

Slagelse - smedene

Sorø - ligbærerne - skomagerne

373. 1846-61. Svendenes protokol for syge- og
tidepenge 1 bd. ✓
374. 1851-57. Svendenes regnskabsbog 1 bd. ✓
Anm.: Ladens indtægter og udgifter.

S o r ø

=====

Ligbærerne

375. 1842-68. Protokol over døde 1 bd. ✓
Anm.: Der anføres begravelsesdato, afdødes navn, antallet af ligbærere og betaling. Fra 1870-97 er protokollen anvendt som kontrabog for et privat skomagerværksted, sandsynligvis skomagermester S.L.Høyer, der 1864 blev udnævnt til formand for ligbærere-lavet.

Skomagerne

376. 1718-1836 Diverse dokumenter 1 pk. ✓
(div.år). Anm.: Heri korrespondance om lavets oprettelse 1718, om indgreb i næringen, optagelsessager m.v.

S t e g e

=====

Vedrørende ligbærerne, papegøjelavet, skomagerne og
snedkerne: Se Møns Museum.

Skomagerne

1511. Kong Hans giver nogle bestemmelser for
skomagerne i Stege.

Anm.: Dateret 18/2 1511. Nedskrevet på
papirblad i det 16. århundrede. Rigs-
arkivet, Samling af lavsskråer i origi-
nal eller gamle afskrifter.

Stubbekøbing

=====

Bagerne

1750-99. Lavsbog

Anm.: Se pasprotokol for Stubbekøbing
byfoged 1825-32. Almindelige lavsfor-
retninger.

Skomagerne

377. 1750-1861. Lavsbog 1 bd.

Anm.: Hovedsagelig optagelse af nye
mestre, optagelse af svende, ind- og
udskrivning af drenge samt indsættel-
se af oldermænd. Bagfra er bindet be-
nyttet som kontingent- og forhandlings-
protokol for skomagerlavets ligkasse
fra dens oprettelse i 1825 til dens
ophævelse i 1883.

Vordingborg

=====

Ligbærerne

378. 1740-1864. Lavsprøtokol 1 bd.

Anm.: Lavet oprettet 2.marts 1706. Det bestod af 24 mand, udpeget af byfogden. Medlemmerne skulle tilige udgøre brandlavet. Artikler for begge lav af 26.januar 1740 findes indført i lavsprøtollens indledning. Lavet ophævedes 1.maj 1864, mens den til lavet knyttede ligkasse fortsatte sin beståen. Indeholder iøvrigt lavsprøhandlinger, regnskab og medlemslister.

Skomagerne

- 379-381. 1738-1861. Svendenes lavsbøger 3 bd.

Anm.: Notater om møder, især i forbindelse med optagelse af udlærlinge og tilvandrende svende.

Nemlig:

- Nr. 379, 1738-1828 1 bd.
- 380, 1827-41 1 bd.
- 381, 1841-61 1 bd.

382. 1785-1832. Svendenes regnskabsbog 1 hft.

Anm.: Hovedsagelig notater om indbetalte tidepenge og optagelsesgebyr.

Vordingborg - skomagerne

383. 1738-1862 Diverse dokumenter 1 pk.
(div.år). Anm.: Kun ganske få sager, hovedsagelig kvitteringer o.lign.

Sct.Knudslavet (Knudslavet)

384. 1630-57. Lavsprøtokol 1 bd.,
Anm.: Selskabeligt lav og ligbærerlav, der tilsyneladende omfattede såvel råd som håndværkere. Indledes med reglement af 1599, 1604 og 1630. Indeholder lavsforsamlinger, regnskabsnotater, medlemslister, oversigter over døde og optagelse af nye medlemmer.

Dragør
=====

Slagterne

1443. Christoffer af Bayerns bestemmelser for de borgere, der om høsten er slagtere i Dragør.
Anm.: Pergament. Seglet tabt. Rep.F 340. Rigsarkivet.

Landsarkivet har tidligere udsendt:

Landsarkivet for Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm og hjælpemidlerne til dets benyttelse, I-XXXVII samt 315 sider, 1966. Pris 24,00 kr.

I serien af »Foreløbige arkivregistraturer« (stencilerede) er tidligere udsendt:

Lollandske retsbetjentarkiver indtil 1919. 1964. Udsolgt.

Falsterske retsbetjentarkiver indtil 1919. 1964. Pris 8,00 kr.

Bornholmske retsbetjentarkiver indtil 1919. 1965. Udsolgt.

Sjællandske retsbetjentarkiver indtil 1919. Gl. Københavns amt. 1966. Pris 12,00 kr. Frederiksborg amt I. 1968. Pris 12,00 kr. Præstø amt. 1970. Pris 16,00 kr. Lægdsruller ca. 1830 til ca. 1930 afleveret af 1. og 2. udskrivningskreds. 1965. Udsolgt.

Ældre fængselsarkiver fra København og Møn. 1965. Pris 8,00 kr.

Brandforsikringsarkivalier for købstæder og landbygninger indtil ca. 1872. 1967. Pris 8,00 kr.

Bornholmske kirkebøger. 1968. Pris 8,00 kr.

Lolland-Falsterske kirkebøger. 1969. Udsolgt.

Sjællandske rådstuearkiver indtil ca. 1868. Frederiksborg amt I. 1971. Pris 16,00 kr.

Københavnske lavsarkiver. 1971. Pris 16,00 kr.

I serien af »Embedsetater« (stencilerede) er tidligere udsendt:

Stiftamtmand og amtmænd på Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm 1848-1970. 1970. Pris 4,00 kr.

Dommere og domstole på Sjælland, Lolland-Falster og Bornholm 1919-69. 1970. Pris 12,00 kr.

Anm.: Til samtlige priser skal lægges moms. Publikationerne kan rekvireres hos Landsarkivet for Sjælland m. m. Jagtvej 10. 2200 København N. Tlf. (01) 39 35 20. Postgiro: 2 32 00.

108448
DIS-Danmark

